rost

manifest românesc

BLAGA

şi creştinismul

Satul românesc azi

România şi ambiţiile "Noii Europe"

an I • nr. 3 • mai 2003 • 15.000 lei

Coperta I : Lucian Blaga, portret de tinerețe

sumar

numărul 3 - mai 2003

editorial:
Haiducie pe dos
de Claudiu Târziu (p. 1)

repere:
Lucian Blaga și creștinismul (pp. 2 - 5)
de Răzvan Codrescu
Blaga, poetul fără mistică (6)
de Mircea Platon
Lucian Blaga - itinerar biografic (7)

politice:
Dezvoltarea și consolidarea piețelor. Studiu de caz. Agricultura românească (8 - 9)
de Varujan Vosganian
România și ambițiile "Noii Europe" (10 - 11)
de Radu Dumitrescu

dosar:
Satul românesc (12 - 13)
de Marcel Petrișor
Țăranii și apărarea dreptei credințe (14 - 16)
de Florea Tiberian
Adevărul despre învățământul rural în România (17 - 18)
de Mihai Albișteanu
Ciocnirea unor civilizații (18 - 19)
de Corina Bistriceanu

esențial:
Sfințenia, scop al educației religioase în România (20 - 21)
de Silviu Alupei

Putința de a vorbi despre neputință (22)
de Silviu B. Moldovan
Ziua și Noaptea (23 - 24)
de Paul Ghițiu
Recompensele tăcerii (24)
de Cristi Pantelimon

creștinul:
Cele șapte păcate capitale (25 - 26)
de Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa
Elinii din Pont îl cheamă pe Apostolul Andrei în Scyntia Minor (27 - 28)
de Dumitru Manolache

cealaltă Românie:
Lupta pentru integrarea Basarabiei (28 - 30)
de Viorel Patrichi
Pe urmele românilor din Balcani (30 - 31)
de Dragoș Curescu

la rost
Zbor deasupra unui cuib de... șoimi (32 - 33)
de Răzvan Codrescu
Un personaj istoric mult discutat dar puțin cunoscut: Mitropolitul Visarion Puiu (34 - 35)
de Adrian Nicolae Petcu

semnale editoriale
(36)

Ofertă de publicitate

Revista ***Rost*** oferă posibilitatea firmelor și organizațiilor de a se face cunoscute cititorilor săi prin intermediul paginilor de publicitate. Tarifele sunt avantajoase și includ procesarea și machetarea materialelor publicitare. La trei apariții, una este gratuită, indiferent de modulul ales, cu excepția copertei IV. Pentru contractele pe termen lung clientul beneficiază de reduceri și bonificații.

Pentru detalii, contactați administrația publicației, la tel. 0744. 536. 496 sau 0723.504.807.

rost
manifest românesc

Fondată 2002

Revistă editată de Asociația ROMFEST XXI

Președinte de onoare
Pr. Gheorghe CALCIU-DUMITREASA

Președinte
Prof. Marcel PETRIȘOR

Director editorial
Claudiu TÂRZIU
tel: 0744 536 496

Director executiv
Nicu BUTNARU
tel: 0723 504 807

Secretar general de redacție:
Gabriel NĂSTASE

Redactori
Mihail ALBIȘTEANU
Mircea PLATON
Petru ROIBU
Florea TIBERIAN

Responsabil ediție Internet:
Dragoș DORAN

Corespondență
C.P. 62, O.P. 66, București.
e-mail: rost@romfest.org
http://www.romfest.org

Tipar
Docuprint SRL Bacău
tel: 0234.188.930

ISSN: 1583-6312

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor apărute în revista ***Rost*** revine în întregime semnatarilor. Punctele de vedere susținute în paginile publicației ***Rost*** nu pot fi atribuite organizației Romfest XXI. Asociația își exprimă pozițiile numai prin textele asumate de reprezentanții săi sub semnătură oficială. Reproducerea unor articole apărute în paginile revistei ***Rost*** este permisă numai cu acordul scris al Redacției.

HAIDUCIE pe dos

Claudiu TÂRZIU

Codrii sînt sterpi de galopul și de chiuiturile haiducești de altă dată. Pădurile României se mai înfioară doar de mușcăturile lacome ale drujbelor în trupurile arborilor. Încordarea zimțată a drujbelor este zvonul de izbîndă al haiducilor pe dos.

Într-o vreme - care ne mai mîngîie doar cu aripa nostalgiei - haiducia era o formă de libertate demnă, care fierbea de dorul dreptății.

Astăzi, "haiducia" este apanajul nomenklaturii comunisto-securiste convertite, în aparență, la democrație și capitalism. Haiducia perversă este blazonul celor care și-au luat libertatea de a ne frînge libertatea, cu onoarea și justiția ei cu tot.

Dacă haiducii de odinioară, cu piepturile răzbind prin cămașa țărănească, îi jefuiau pe avuți pentru a mai echilibra balanța socială, "haiducii" politici de azi, îndesați în costume Armani, ne tîlhăresc la drumul mare pentru a-și spori bogăția nemăsurată.

Cel mai tare loviți de "haiducia" de partid și de stat sînt țăranii - nobili legitimi ai acestui pămînt. Smulși din rosturile lor firești de furtuna bolșevică, țăranii români sînt spoliați de către odraslele cîinoase ale flagelului însîngerat. Provocat să-și ucidă aproapele pentru un petec de pămînt - care oricum nu-l poate hrăni -, țăranul român post-decembrist este oprit la răscruce, doborît cu ghioaga birurilor, buzunărit cu mîna lungă a prețurilor, dezbrăcat și lăsat pradă corbilor.

"Haiducii" politici (fie ei "politicieni" sau doar clienți ai partidului de guvernămînt) nu se mulțumesc însă numai cu atacuri în marginea colbuită a satelor. Au năvălit în orașe și sfîșie destine la lumina zilei.

Îndeobște în haită, barbarii se ridică pe munți de aur mînuind legea ca pe junghier, șantajul precum pistolul și corupția ca pe o flintă cu mii de focuri. Din cînd în cînd, de ochii lumii civilizate, unii dintre ei îmbracă uniforma vardiștilor și joacă parodia luptei anticorupție. Și-abia atunci pare că răbdarea proverbială a românului se va surpa, spre a lăsa loc revoltei necruțătoare. "Unde-s pistoalele, unde-s pumnalele?..." Dar focul se retrage din nou sub cenușa nepăsării.

Puterea ne-a dat recent un exemplu de "haiducie": a luat din banii cuveniți proaspetelor mame mai înstărite, dar nu i-a dat celor sărace, ci i-a dirijat spre sacul peticit al bugetului. Există o mulțime de metode prin care de acolo să ajungă să îngroașe averile potentaților zilei.

Faptul este criminal, fără îndoială, căci va afecta grav și pe termen lung demografia în România.

Vasile Dâncu, ministrul Informațiilor Publice, anticipează corect: "Ineficiența luptei anticorupție va duce la absenteism în alegeri, la demobilizarea societății civile și la plecarea oamenilor de valoare din politică". Șeful propagandei pesediste nu găsește însă nici un vinovat pentru asta. Sau poate tocmai ăsta e scopul: dezarmarea, inducerea abandonului, a lehamitei. Dâncu replică, spiritual nevoie mare: "Nu se poate face haiducie anticorupție". Dar cum se poate lupta contra corupției? Păi, după toate regulile unui turnir cavaleresc, fără mijloace nepermise și întotdeauna sub un arbitraj serios. Cel puțin asta vrea să spună Puterea cu noul pachet de legi anticorupție pe care l-a trecut prin Parlament cum vîjîie rapidul prin gara Mizil. Legile cu pricina nu-i prea împiedică pe haiducii corupției să-și facă de cap. În schimb, folosesc Puterii pentru a mima convingător voința de a reteza tentaculele mafiei.

Și-atunci întreb: cum prevenim dezastrul? Doar haiducii autentici să poată curma jaful generalizat și siluirea colectivă a drepturilor noastre?

Sîntem împinși spre renașterea legendei.

Epoca interbelică românească se caracterizează, în plan spiritual, prin fericita întîlnire dintre cultură şi creştinism. "Explozia" culturală fără precedent s-a săvîrşit pe fondul unei renaşteri a spiritului ortodox, dovedind că presupusa incompatibilitate între valorile credinţei şi valorile creaţiei este o simplă prejudecată a modernismului iconoclast.

LUCIAN BLAGA şi CREŞTINISMUL

Răzvan CODRESCU

Pentru noi, "redescoperirea" *ortodoxiei* a echivalat cu o rodnică adîncire a *tradiţiei naţionale* (la tendinţele catolicismului către un universalism abstract, ortodoxia a căutat să răspundă printr-un universalism concretizat în forme naţionale, cu un simţ acut al firescului şi al organicului). Semnificativă rămîne trecerea de la tradiţionalismul "chtonian" al sămănătorismului la tradiţionalismul "uranian" al gândirismului: "*Sămănătorul* a avut viziunea magnifică a pămîntului românesc, dar n-a văzut cerul spiritualităţii sale (...) Peste pămîntul pe care din *Sămănătorul* am învăţat să-l iubim, noi vedem arcuindu-se coviltirul de azur al Bisericii Ortodoxe" (Nichifor Crainic, "Sensul tradiţiei"). Creştinismul ortodox - afirmă acelaşi autor - "e tradiţia eternă a Spiritului care, în ordinea omenească, se suprapune tradiţiei autohtone" (art.cit.). Această întrepătrundere între factorul etnic şi factorul creştin - sinteză de "sînge" şi "spirit", expresie particulară a armoniei "teandrice" - a fost temeiul complexei mişcări gândiriste, formă îndrăzneaţă de neobizantinism românesc, replică naţională şi ortodoxă la diferitele "spiritualisme" occidentale ale vremii (neotomismul, guénonismul, "existenţialismul creştin" şi, nu în ultimul rînd, o anumită latură a expresionismului). Pentru a denumi această mişcare cultural-religioasă (ce numai tangenţial a avut şi un caracter politic "de dreapta"), s-a încetăţenit mai ales termenul de "ortodoxism" (eticheta sub care G. Călinescu a tratat-o, cu destulă neînţelegere, în *Istoria...* lui). Termenul este însă prea larg şi se potriveşte mai degrabă ansamblului manifestărilor naţional-creştine ale epocii, care nu s-au redus la "gândirismul" propriu-zis. Sub eticheta de "ortodoxism" mai încap cel puţin încă două "curente" de epocă: şcoala lui Nae Ionescu (persiflată de Şerban Cioculescu cu denumirea de "trăirism", pe care "năiştii" de astăzi tind să o ia de bună!) şi legionarismul (în ipostaza năzuită de întemeietorul lui, Corneliu Codreanu: aceea de "şcoală spirituală" altoită pe tradiţia ascetică şi eroică a creştinismului)[1] . Toate acestea sînt manifestări spirituale sau politice incontestabil înrudite, întrebîndu-se adesea, dar care nu trebuie confundate. "Ortodoxismul" (fac abstracţie aici de întrebuinţările peiorative ale cuvântului[2]) este numitorul lor comun, nici una dintre ele neputându-l monopoliza; de aceea, ar fi de preferat, pentru fiecare caz în parte, să sprijinim termenul generic cu cîte un atribut particular: ortodoxism *gândirist*, ortodoxism *naeionescian*, ortodoxism *legionar*.

Întreaga epocă a fost obsedată de definirea "specificului naţional"; mai toţi marii filosofi şi eseişti ai vremii - de la cei mai vîrstnici, din generaţia lui N. Iorga (un C. Rădulescu-Motru sau un S. Mehedinţi), trecînd prin generaţia medie (cea a lui N. Crainic, Nae Ionescu, L. Blaga şi chiar V. Băncilă), pînă la cei mai tineri, din generaţia lui M. Eliade (un M. Vulcănescu sau un C. Noica) - asociază, în diferite grade şi din diferite perspective, ortodoxia cu românismul. Spre sfîrşitul perioadei, teologul D. Stăniloae va publica chiar un volum intitulat *Ortodoxie şi românism*, încercînd să sintetizeze, dintr-un unghi de vedere strict teologic, două decenii de discuţii în jurul acestui subiect. Mai toţi cad de acord (şi nimeni n-a putut aduce contestaţii serioase) că românismul nu se poate defini integral în afara ortodoxiei.

Cu toate acestea - şi aici stă interesul şi performanţa epocii - viziunile asupra acestui raport, pe cît de incontestabil, pe atît de inefabil, sînt de o mare diversitate, aşa cum sînt şi personalităţile "catalizate" de acest nou spiritualism, mişcîndu-se fascinant între teologie şi filosofie, între metafizică şi artă, între ştiinţă şi eseu, între formele apusene şi duhul răsăritean, între "mărturiile" trecutului şi "aventurile" prezentului, cu un magnific elan creator şi iscoditor. "Noua generaţie" românească părea cu precădere hotărîtă (dar şi hărăzită) să aducă României Mari "a doua neatîrnare" (metafora este a lui N. Crainic): după independenţa politică, pe cea spirituală.

Ne voiam "europeni" în toată puterea cuvîntului, dar cu chipul nostru inconfundabil, nu cu "creierii spălaţi" (aşa cum ni se propune în mod curent astăzi). Pînă la urmă totul s-a prăbuşit, printr-o mare neşansă istorică, în prăpastia comunismului ateu şi materialist. Astăzi însă, ridicîndu-ne de pe fundul ei nămolos, nu e neavenit să vedem în "ortodoxismul" interbelic un *posibil* temei al regăsirii noastre de sine, reactivîndu-ne şi armonizîndu-ne energiile creatoare pe linia tradiţiei creştine româneşti (fără s-o pervertim prin superficialitate sau prin exces şi fără a-i contesta alternativele). Iar dacă nu putem deocamdată să rodim la înălţimea celor de odinioară, să căutăm măcar a-i înţelege şi prezenta corect, chiar admiţând că - aşa cum pretind unii - nu ne mai putem recunoaşte întru totul în ei.

II

Lucian Blaga, cel mai împlinit gînditor român, nu poate fi redus la acest context, dar nici nu poate fi înţeles în afara lui. Fără a fi stat în fruntea unei "şcoli", ca Nae Ionescu, sau în fruntea unei "grupări", ca N. Crainic, Blaga a fost totuşi, alături de aceştia doi, unul dintre directorii de opinie ai epocii (dacă nu sub aspect politic, în orice caz sub aspect cultural-artistic). Nefiind nici teolog propriu-zis, nici apologet filosofic al ortodoxiei, el a fost totuşi puternic marcat, atît în filosofie, cît şi în artă, de problematica şi sensibilitatea creştină, mai ales în varianta lor răsăriteană.

"Creştinismul şi ortodoxia" lui Blaga se află în situaţia derutantă de a fi primit, de-a lungul timpului, atît afirmări cît şi infirmări violente. După ce la început l-au primit cu entuziasm, ca pe unul "de-al lor", ortodoxiştii (mai cu seamă cei de formaţie teologică) au sfîrşit prin a-l ataca făţiş şi chiar sistematic (cazul D. Stăniloae), cu rare excepţii (cum a fost aceea a lui N. Crainic însuşi, care, deşi nu putea fi de acord cu multe "temerităţi" teoretice ale filosofului, a evitat să-l atace public şi să se pronunţe categoric asupra lui, chiar şi după ce Blaga, rupîndu-se de gândirişti, l-a tratat cu poate nemeritat de dure accente pamfletare). În contextul politico-ideologic de după 1945 (de care nici astăzi nu ne putem considera pe deplin emancipaţi), Blaga a fost atacat încă mai radical (iar o vreme chiar scos din circuitul oficial al valorilor publice), tocmai sub acuzaţia că ar fi fost... "mistic" şi "obscurantist", promotor al "ideologiei reacţionare a ortodoxismului" ! Pentru ca mai tîrziu, cînd vremurile se mai îmblînziseră, să nu lipsească nici încercările forţate de a fi parţial anexat "gîndirii progresiste" a materialismului ateu (cazul Al. Tănase)! Prin urmare, se naşte întrebarea: care au fost, de fapt, judecate cu seninătate, dincolo de extreme, raporturile lui Blaga cu creştinismul în general şi cu ortodoxia în special?

Fecior de preot ortodox din Ardeal şi copilărind în universul satului tradiţional (pe care-l va elogia cu atîtea prilejuri mai tîrziu, mai ales pentru sensibilitatea-i metafizică şi pentru deschiderea spre mit), s-ar zice că Blaga a avut, din capul locului, "pecetea" creştină, deopotrivă bisericească şi folclorică.

La o privire mai atentă, lucrurile nu sînt atît de simple. Isidor Blaga, aşa cum ni-l atestă mărturiile, era un preot ortodox destul de atipic: funcţionar corect al altarului, dar lipsit de entuziasm, avea o gîndire mai degrabă pozitivistă, iar modul lui de viaţă nu era tocmai cel al unui om evlavios. Chiar educaţia pe care a dat-o propriilor copii a fost una fundamental laică, ghidîndu-se mai degrabă după principiile, valorile şi metodele raţionalismului şi eticismului de origine germană. Modestele lui preocupări culturale ne arată un intelectual atras mai mult de abstracţiunile filosofice, de noutăţile civilizaţiei tehnice şi, contextual, de viaţa politică. De la tatăl său, micul Lucian nu putea învăţa decît o anume *deferenţă faţă de creştinism şi religie în general*, fără vreo "patimă" confesională. Mai tîrziu, el va ajunge, pe cale livrescă, la o înţelegere mai profundă a ortodoxiei decît o putuse avea părintele Isidor.

Nici cu "orizontul" satului tradiţional nu trebuie să exagerăm (în ce priveşte strict creştinismul ortodox). "Creştinismul folcloric" este adeseori divergent faţă de cel teologic şi bisericesc, mai ales într-o zonă de interferenţe şi agresiuni confesionale cum a fost - şi este încă - Ardealul. "Religiozitatea" populară este puternic contaminată de reminiscenţe magico-mitologice; neţinute în frîu de Biserică, adică de o conştiinţă teologică, ele pot genera cu uşurinţă sincretisme eretice sau alunecări sectariste. Din mentalitatea folclorică tradiţională, experimentată pe viu, lui Blaga poate să-i fi rămas o anume fascinaţie (ulterior potenţată cultural) faţă de "fire", de "cosmos" şi de "taină" în general, fără vreo legătură necesară cu "dreapta credinţă". Această "moştenire" va fi fost fructuoasă şi relevantă mai degrabă pentru poetul expresionist decît pentru gînditorul creştin. Ea poate fi considerată, într-adevăr, drept "fondul originar" al unei *sensibilităţi lirico-*

metafizice de tip neoromantic, indiferentă (și chiar refractară) la orice rigoare teologică și confesională.

Studiile teologice pe care le va face (strîngînd din dinți) mai tîrziu, în anii primului război mondial, cu scopul mărturisit de a scăpa de recrutare (sugestia venise de la unul dintre frații săi mai mari, ce experimentase direct coșmarul frontului), nu vor face din el un teolog. Imediat ce contextul îi îngăduie, răsuflă ușurat și se dedică filosofiei și chiar științelor exacte.

La Viena se va apropia de ideologia și arta expresionistă și, sub influența "catalizatoare" a culturii germane, va căuta să-și găsească nota personală pe fondul mai general al unei specificități etnice de coloratură creștin-ortodoxă. Nu din vreo autentică trăire religioasă, ci din rațiuni artistice și teoretice va ajunge Blaga să se aplece mai îndeaproape asupra creștinismului ortodox, integrîndu-se de altfel, pe o cale personală, în contextul spiritual al epocii. Cinstit cu sine și cu ceilalți, el nu va face niciodată pe teologul, nici nu-și va ascunde scepticismul religios sau dezaprobarea pentru orice formă de "fundamentalism". El rămîne la o *superioară receptare culturală a religiei*, ceea ce implică libertatea față de dogme, speculația originală, evaziunea conceptuală, precum și refuzul oricărei "angajări".

De pe aceste poziții s-a apropiat Blaga de tabăra ortodoxistă, în care a avut prieteni destul de înțelegători (N. Crainic, Al. Busuioceanu, pictorul Tase Damian, mai tîrziu V. Băncilă etc.). A fost prezent în paginile revistei *Gândirea* vreme de 20 de ani (1921-1941) și nu pare a-l fi neliniștit deloc orientarea pe care Crainic o va da revistei după 1926. Multe dintre marile lui pagini filosofice sau literare, înainte de-a apărea în volum, sînt tipărite (și uneori comentate) în *Gândirea*. Revista găsește prilejul de a-l omagia cu generozitate, dedicîndu-i două numere de-a lungul deceniului al patrulea (1934, 1938). În special numărul din decembrie 1934 cuprinde cele mai judicioase și mai profunde aprecieri de care Blaga s-a bucurat în acea perioadă (T. Vianu îl prezenta ca poet, D. Protopopescu ca dramaturg, I. Brucăr ca metafizician, V. Băncilă ca eseist, iar N. Crainic îi schița un portret memorabil, numărîndu-l printre întemeietorii și promotorii de bază ai ortodoxismului gândirist). Cea mai subtilă carte ce i-a fost închinată - *Lucian Blaga, energie românească* (1938) - va veni tot de la un gândirist: V. Băncilă. Lui Blaga contextul îi convenea (și ca orientare generală, dar îndeosebi ca satisfacere a orgoliului personal). Să menționăm că el a simpatizat, într-o vreme, și cu ortodoxismul politizant al Legiunii Arhanghelul Mihail, purtându-i o certă admirație lui Corneliu Codreanu (până la a-i dedica una dintre piesele sale); nu s-a angajat în "lupta legionară" ("Fiu al faptei nu sînt..."), dar a avut printre legionari destui prieteni apropiați, unii și colaboratori ai *Gândirii*. Altminteri, prudent, Blaga a evitat să facă prea mult caz de crezul său "naționalist", chiar dacă acesta trebuie să fi fost extrem de nuanțat (se cade avută în vedere nu doar "distanțarea" lui culturală, dar și cariera lui diplomatică de pînă în 1937). E grăitor că aceste simpatii legionare, fie și ponderate, nu l-au împiedicat să aibă un adevărat cult, bunăoară, pentru personalitatea unui N. Titulescu...

Mult discutata ruptură a lui Blaga de mișcarea gândiristă nu s-a datorat, cum au speculat unii contemporani sau critica marxistă de mai tîrziu (și cum el însuși, la un moment dat, a fost tentat să lase să se creadă), unor divergențe "politico-ideologice" ireductibile, cît orgoliului său lezat. Nu "pronazismul" lui Crainic (discutabil, de altfel, la autorul asprului rechizitoriu antinazist "Rasă și religie", inclus în vol. *Puncte cardinale în haos*), nici "prolegionarismul" altor colaboratori și chiar lideri ai grupării gândiriste, nici autohtonismul ortodox militant al revistei (cu care se împăcase de minune pînă atunci) nu i-au determinat reacția, ci critica pe care D. Stăniloae (ce-i drept, nu fără asentimentul tacit al altora) a făcut-o unor puncte vulnerabile ale sistemului său filosofic (*Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie*), nu din dorința unui atac personal, cît în încercarea de a preveni anumite devieri dogmatice pe care voga intelectuală a "blagianismului" amenința să le genereze chiar în mediile teologice. D. Stăniloae invoca responsabilitatea teologului oficial (era pe atunci director al *Telegrafului român* și rector al Academiei Teologice Andreiane din Sibiu).

Ruptura de *Gândirea* nu s-a produs brusc, în 1940, cum se afirmă în mod curent; în acel an aflăm numai originea viitorului divorț (D. Stăniloae începuse deja publicarea treptată - în *Telegraful român* - a viitoarei sale cărți anti-Blaga), ce s-a produs efectiv și definitiv abia în 1942 (cînd cartea teologului sibian va apărea în volum, adusă la zi, cu ecouri favorabile în mediile gândiriste). În 1940 Blaga îl susține fără rezerve pe N. Crainic la primirea acestuia în Academie (luna mai)[3], iar semnătura îi va apărea în *Gândirea* și-n 1941.

E drept că apoi, scoțînd în 1943 revista filosofică *Saeculum*, are nedrepte și reprobabile răbufniri nu doar împotriva părintelui Stăniloae (pamfletul "De la cazul Grama la tipul Grama"), dar și împotriva lui N. Crainic (pamfletul "Săpunul filosofic", greșit interpretat de unii critici comuniști ca un atac împotriva profesorului Nae Ionescu, mort demult la acea dată și cu care Blaga n-a avut niciînd vreo polemică deschisă). Gestul lui Blaga e regretabil, pentru că N. Crainic nu-l "atacase" niciodată (și nu-l va ataca nici după aceea, nici măcar în *Memoriile postume*, știind să-i ierte - cum nu iertase altora - "ieșirea" din '43). Dar Blaga îl stigmatiza deopotrivă și pe bătrînul filosof raționalist C. Rădulescu-Motru (rebotezat cinic "Constantin Mortu", se pare că pe urmele lui Nae Ionescu), care-i criticase profesoral, din altă perspectivă, ideile filosofice, ba chiar crezuse a-l fi "concurat" prin cartea *Românismul sau catehismul unei noi spiritualități* (a se vedea pamfletul "Automatul doctrinelor"). De unde rezultă destul de limpede, credem, că nu o anume apartenență politică sau spirituală îl deranja pe Blaga la cineva, ci faptul însuși de a-i fi criticat teoriile sau de a-i fi relativizat, fie și indirect, personalitatea creatoare. Conștiința legitimă a propriei valori a alunecat adeseori la Blaga în "narcisism", ducînd la reacții caustice și radicale (multe astfel de situații sînt expuse în recenta monografie alcătuită de istoricul literar Ion Bălu).

III

Elementele creștine (adesea cu vădită tentă ortodoxă) sînt destul de numeroase atît în poezia și teatrul lui Blaga, cît și în filosofia și eseistica lui. Nu ne propunem aici nici inventarierea, nici discutarea lor analitică, interesîndu-ne doar problema de principiu. Blaga e profund îndatorat creștinismului în genere și, în mod deosebit, teologiei mistice răsăritene, din care preia *pro domo* multe teme, motive și argumente. El le tratează întotdeauna într-un mod liber, creator, abătîndu-le adesea de la sensul lor originar. E un fel de *valorificare culturală a creștinismului*, negreșit rodnică pentru discursul filosofic sau artistic. Privit însă dinspre teologie, care nu se poate dispensa totuși de rigorile și responsabilitățile ei, demersul nu mai este la fel de digerabil.

Pornind de aici trebuie înțeleasă atitudinea lui D. Stăniloae (nu-l mai trec la socoteală pe obscurul Gh. Iftimie, ce în *Lucian Blaga și creștinismul românesc* a căutat să-l imite inabil pe ilustrul său contemporan), cu care Blaga fusese altminteri în bune relații mai înainte. Două sînt volumele blagiene ce au determinat cu precădere reacția fermă a teologului: *Religie și spirit* și *Diferențialele divine*. Ceea ce l-a afectat foarte mult pe Blaga a fost faptul că D. Stăniloae nu s-a rezumat la a evidenția incompatibilitatea unor teorii de-ale sale cu creștinismul și ortodoxia, căci el însuși era conștient de ea și avertizase adesea asupra perspectivei sale *ne-teologice*, ci că, pornind de aici, teologul a dovedit, uneori chiar cu instrumentar filosofic, șubrezenia unor concepte sau construcții teoretice, ce-i leza, de fapt, întregul sistem (de care era așa de mîndru). Se pot cita, în acest sens, mai ales capitolele "Religie și stil" și "Cosmologia d-lui Lucian Blaga".

Principalele reproșuri aduse lui Blaga sînt *negarea originii dumnezeiești a religiei* (deci a revelației divine), pe care-o supune determinărilor stilistice abisale din subconștientul omenesc (subordonînd-o deci sferei mai largi a culturii, ca simplă plăsmuire a geniului natural), *relativizarea ideii de divinitate* prin straniul "mit filosofic" (cu valențe fataliste și panteiste) al Marelui Anonim, precum și *oscilațiile sau contradicțiile sale cu privire la raportul (necontestat) dintre ortodoxie și românism* (a se vedea mai ales capitolul inițial al cărții, intitulat chiar "Românism și Ortodoxie"). Autorul are dreptate să conchidă, din punctul lui de vedere: "D-l Blaga procedează cu religia ca unul care sugrumă pe cineva spunîndu-i cuvinte de mîngîiere" (ed. 1942 - p. 37; ed. 1992 - p. 33).

Părintele Stăniloae stă în fața noastră cu dreptul și dreptatea (dumnezeiesc-obiectivă) a Credinței; filosoful și artistul Blaga ni se înfățișează cu dreptul și dreptatea (omenesc-subiectivă) a Creației. Înțelept ar fi să le facem loc deopotrivă în conștiința noastră, judecîndu-l pe fiecare *în sistemul său de referință*. E loc, sub cerul unui creștinism viu, atît pentru marile adevăruri, cît și pentru marile *închipuiri*. Teologia și cultura trebuie să învețe să coexiste neantagonic, azi mai mult decît ieri, în echilibrul complex al unei spiritualități moderne. De aceea, mai rezonabilă ni se pare, retrospectiv, poziția medie pe care au știut să se așeze, față de aventurile speculative ale poetului-filosof, un N. Crainic sau un V. Băncilă, altminteri mari misionari ai ortodoxiei. Prin chiar "duhul" ei, ortodoxia este "toleranță" și "integratoare", dăruindu-și lumina tuturor, după măsura fiecăruia.

Există *trei ipostaze* fundamentale ale cugetătorului în raport cu religia (și ele au fost toate prezente în bogatul peisaj spiritual al României interbelice): *teologul* (tipul N. Crainic sau D. Stăniloae), *filosoful religios* (tipul Nae Ionescu sau M. Eliade) și *metafizicianul* (tipul L. Blaga sau C. Noica). *Teologul* se ține în afara "cercului vicios" al filosofiei; el subordonează rațiunea supraraționalului asumat prin credință, mișcîndu-se smerit în liniile de forță ale tradiției dogmatice, dincolo de orice "aventură" a gîndului autonom. *Filosoful religios*, în speță gînditorul creștin, mult mai tributar rațiunii, simte și el nevoia de a se raporta la un absolut revelat, față de care se mișcă însă nedogmatic, permițîndu-și libertatea unor interpretări "originale". *Metafizicianul*, în fine, este un filosof radical, care se măsoară rațional cu absolutul, avînd grijă, din scrupul sau din orgoliu, să se delimiteze de religie în demersurile sale, ba chiar să facă abstracție complet de ea. *Teologul* nu face altceva decît să "administreze" o sumă de adevăruri veșnice, permițîndu-și să încerce cel mult o mai limpede formulare a lor sau o mai sistematică ordonare; *filosoful religios* reinterpretează personal adevărurile revelate sau presupusele consecințe filosofice ale acestora, pe cînd *metafizicianul* își proclamă exclusivist propriile adevăruri. E oarecum nelegitim să-l judeci pe teolog cu măsuri filosofice, ca și pe filosof cu măsuri teologice, chiar dacă problematica lor se suprapune adesea. Or, Blaga stă, în ipostaza sa de gînditor, pe muchia dintre metafizica autonomă (spre care a năzuit) și filosofia religioasă (cu care a cochetat), pe una dintre înălțimile fascinante ale culturii noastre moderne, fără vocație teologică, dar poate mai aproape de Dumnezeu decît îl putem noi judeca.

Note:

1 - Cf., de pildă, "Codreanu și "fenomenul legionar"", în vol. *În căutarea Legiunii pierdute*, Ed. Vremea, Buc., 2001.

2 - Adesea, "ortodoxismul" este considerat drept o ipostază osificată și chiar pervertită a Ortodoxiei, în felul în care "tradiționalismul" este receptat ca o fundătura a adevăratei Tradiții (într-o formulare foarte generală: sacrificarea "spiritului" în numele "literei"). Această discuție pare însă uneori mai degrabă "o ceartă de vorbe" (reflex al frondei mai generale față de inflația -ismelor în cultura modernă).

3 - Un an mai tîrziu, el va răspunde discursului de recepție al mentorului gândirist.

BLAGA
poetul fără mistică

Mircea PLATON

Din inteligență vine toleranța, din credință fanatismul", scapără voltairian Lucian Blaga. "Dar tolerarea răului? Sau încăpățînarea-n bine?", fumegăm noi dubitativ... Lucian Blaga nu le-a cunoscut. Că n-a perseverat în bine ne-o indică apropierea de Regele Carol II. Că n-a tolerat răul ne-o demonstrează relația sa cu regimul comunist pe care mai degrabă l-a îndurat decît l-a tolerat. L-a îndurat cu grație etică. Adică trăind "potrivit unor principii ale spiritului, fără a avea aerul că o faci *necondiționat*"; ceea ce "dă omului un plus de *distincție*".

Distincția aceasta de tip central-european, uscată sub lentila aparatului de fotografiat, răzbate din toate portretele lui Blaga. Nicăieri nu rîde, nicăieri nu îi adie peste obrazul insistent ras umbra vreunui surîs - precum, de exemplu, în clișeele rubicondului și uneori nebărbieritului Mircea Vulcănescu[1]. E recompus, intens adolescentin, de o melancolie de alee neumblată. Chipul, o mască; trupul, un vehicul. O atitudine. Și asta pentru că Lucian Blaga n-a avut o mistică, ci numai o estetică.

Blaga și Arghezi

De cîte ori citesc poemele lui Blaga îmi amintesc de Arghezi: de minuțiozitatea lui precupeață, de poezia lui elementar-hrănitoare, crud-exaltantă.

Poezia lui Blaga are o aură, o luncă de lumină-n jur. Versurile de harnic paing tomnatic ale lui Arghezi, țesute între crengi de măr și prispa meșteșugului, sunt diferite de evaporările metrice ale lui Blaga. Meșteșugului instinctual al lui Arghezi, centrat pe afirmarea realității, fie și a unei coji a realității, i se opune inspirația premeditată a lui Blaga, care îndepărtează orizontul, pune lucrurile în perspectivă pentru a-și asigura spațiu de ondulată căutare perpetuă. Dacă poetica lui Arghezi e "naivă", preocupată mai întîi cu reprezentarea lumii, poetica lui Blaga e "sentimentală", preocupată mai întîi de raporturile sale cu lumea, pe care o dizolvă în aventuri interioare. Scriitura sa e aluviunea lirică a unui sine care se resoarbe, care-și adună apele, urcînd spre izvoare.

Tropii lui Blaga nu calcă pe suprafețe, ci pe adîncimi.

De cealaltă parte a asfințitului

Blaga nu ne apropie obiectele, nu ne pune, precum Arghezi, în vecinătatea lor sobornicească. El mărește distanța dintre noi și lucruri nu depărtîndu-ne de ele, ci coborînd, filtrîndu-ne prin ele, spre infinitul punctului geometric. Poezia e hartă a pînzei freatice. De aceea Ion Barbu[2] vorbea de "lumina verde" a poeziei lui Blaga: e lumina de cealaltă parte a roșului amurg.

Această regresie infinită, "minus-cunoașterea", amintește de aporiile lui Zenon. De cotidianul care se prăbușește într-un infinit geometric, de sofistică elină, nu într-un abis halucinat, precum la Friedrich, Hofmann și ceilalți romantici germani.

Avînd textura logicii presocratice, cărarea poetică a lui Blaga nu-i va îngădui vreodată lui Ahile să depășească broasca țestoasă.

Un poet politic

Această anabază spre un Dumnezeu care e doar o stalactită șlefuită-n beznă[3], această energie a inerției gravitaționale: un entuziasm al căderii, situează poietica lui Blaga sub pleoapa virtualului. "Anonimatul" cultural teoretizat de Blaga e cel al limitei la infinit. Neîntrupate. Nesubstanțiale. Și deci non-mistice.

Un monism al absenței. Poezia lui Blaga înseamnă, în ultimă instanță, un ritm. Adică o manieră. Un ritual. Politică. O vastă acoladă înnobilînd umerii patriei. Și totuși, undeva, sfredelit în rarefiata pulpă a poemelor sale, viermele abstracțiunii macină sîmburele ritmic al descătușării.

Note:

1 - Care scrie astfel despre poziția filosofică a lui Blaga: "Oricum ar fi, posibilitatea intelectului de a face efectiv un salt peste sine ne apare îndoielnică, fără mișcarea acestui transcendent. Înțelegem ca intelectul să intenționeze la ceva care-l depășește. Dar nu înțelegem cum se poate construi ceva, de sine în afară de sine, altfel decât ca un joc de iluzii, ca o ficțiune... Înțeleasă în sens pozitiv, această sforțare nu poate fi socotită decât ca o supremă tentativă a pozitivismului de a lua în stăpânire domeniul lucrurilor de dincolo". (*"Blaga: Eonul dogmatic"*).

2 - Considerând că lirismul rezidă "în întărirea unei moralități eterne", Ion Barbu scria că stilul poeziei d-lui Blaga nu trebuie să fie universal, în sensul imperial al catolicismului, ci intemporal și ceresc, ca Ierusalimul ortodoxiei". (*"Legenda și somnul în poezia lui Blaga"*).

3 - Și aceasta pentru că, după cum scria Mircea Eliade, rezumând *"Geneza metaforei și sensul culturii"*, "Marele Anonim se apără împotriva omului prin *matca stilistică*, silește, adică, pe orice om creator de cultură să creeze într-un anumit *stil*.

Actele de creație ale culturii nu sunt decât întâmplător dirijate de categoriile conștientului. Ele își găsesc izvorul și puterea plăsmuitoare în *matca stilistică*, așa cum o înțelege Blaga: ca o garnitură de categorii abisale, ale inconștientului. Orice ar face - pe plan spiritual - omul, nu poate fi *decât* prin aceste categorii abisale.

LUCIAN BLAGA
itinerar biografic

Personalitate impunătoare a culturii interbelice, Lucian Blaga, filosof, scriitor, profesor universitar, a marcat perioada respectivă prin elemente de originalitate compatibile cu înscrierea în universalitate. S-a născut la 9 mai 1895 la Lancrăm, lîngă Alba Iulia, într-o familie de preoți. Copilăria i-a stat, după cum mărturisește el însuși, "sub semnul unei fabuloase absențe a cuvîntului", viitorul poet - care se va autodefini mai tîrziu "mut ca o lebădă" - neputînd sa vorbească pînă la vîrsta de patru ani.

Primele clase le-a făcut la Sebeș (1902-1906), a urmat Liceul "Andrei Șaguna" din Brașov (1906-1914), unde era profesor ruda sa Iosif Blaga, autorul primului tratat românesc de Teoria dramei. În anul izbucnirii primului război mondial și-a început studiile de teologie la Sibiu, pe care le-a finalizat cu licență în 1917. Între 1917 și 1920 a frecventat cursurile Universității din Viena, unde a studiat filosofia obținînd și doctoratul.

Revenit în România reîntregită, s-a dăruit cauzei presei românești din Transilvania, fiind redactor la revistele "Cultura" din Cluj și "Banatul" din Lugoj.

În 1926 a intrat în diplomație ocupînd succesiv posturi la legațiile țării noastre din Varșovia, Praga, Lisabona, Berna și Viena. A fost ales membru al Academiei Române în 1937. Discursul de recepție și l-a intitulat Elogiul satului românesc.

In 1939 a devenit profesor de filosofia culturii la Universitatea din Cluj, mutată temporar la Sibiu în anii ce au urmat dictatului de la Viena. La Sibiu redactează, începînd cu 1943, revista Saeculum, care va apărea un an.

Din 1948, îndepărtat de la catedră, a lucrat în cadrul filialei din Cluj a Institutului de Istorie al Academiei.

A trecut la cele veșnice pe 6 mai 1961, fiind înmormîntat la Lancrăm.

Versuri

Poemele luminii (1919), *Pașii profetului* (1921), *În marea trecere* (1924), *Laudă somnului* (1929), *La cumpăna apelor* (1933), *La curțile dorului* (1938), *Nebănuitele trepte* (1943), *Poezii* (1962) - volum postum cuprinzind ciclurile *Mirabila sămînță*, *Vară de noiembrie* și *Stihuitorul*. Postum au apărut și ciclurile *Vîrsta de fier* 1940-1944, *Cîntecul focului*, *Corăbii cu cenușă*, *Ce aude unicornul*.

Dramaturgie

Zamolxe, mister păgîn (1921); *Daria; Fapta; Ivanca; Învierea* (1925); *Meșterul Manole* (1927); *Cruciada copiilor* (1930); *Arca lui Noe* (1944), postum apărînd *Anton Pann* (1964).

Filosofie

Creația filosofică este grupată în trei trilogii: *a cunoașterii* (1943), *a culturii* (1944), a *valorilor* (1946). Cea de-a patra, *cosmologică*, a rămas în stadiul de proiect.

Aforismele lui Lucian Blaga sunt grupate în volumele *Pietre pentru templul meu*, *Discobolul* și *Elanul insulei*.

"Rost" la Timişoara

Începută la Galaţi, cu numărul 1 al revistei noastre, seria de lansări a "Rost"-ului a continuat sîmbătă, 19 aprilie, la Timişoara. În spaţiul intim al Centrului de Documentare Intercultural au fost prezenţi cîteva zeci de simpatizanţi ai ideii. Revista, aflată la numărul al doilea, a fost prezentată succint de directorul ei, Claudiu Târziu, care a anunţat şi deschiderea oficială a Filialei Romfest XXI în oraşul de pe Bega. Dr. Nicolae Colţoiu, şeful filialei, a vorbit despre principiile şi programul asociaţiei Romfest XXI. Întîlnirea a continuat cu un dialog, nu lipsit de momente fierbinţi, între invitaţi şi reprezentanţii organizaţiei. Discuţia s-a încheiat într-o notă optimistă, mulţi dintre cei prezenţi exprimîndu-şi intenţia de a se implica în acţiunile Romfest XXI.
În zilele care au urmat, evenimentul a fost reflectat obiectiv în principalele ziare ale Timişoarei.

Flămînzi, în pragul răscoalei

Ţăranii din comuna botoşăneană Flămînzi sînt pe cale să marcheze centenarul răscoalei de la 1907, cu cîţiva ani mai devreme, printr-o nouă răzmeriţă sîngeroasă. Ei au dat, recent, publicităţii o proclamaţie în care somează autorităţile să le înapoieze un iaz de 700 de hectare, confiscat pe vremea comuniştilor, şi încă 50 de hectare de pămînt, cu care au fost împroprietăriţi pe nedrept locuitorii unei comune vecine. Proclamaţia a fost citită la un praznic pe care cei din Flămînzi l-au făcut în memoria consătenilor care au murit în închisorile comuniste.
Gheorghe Popa, cel care a redactat documentul, a ameninţat că dacă nu li se dă înapoi ce este al lor, vor ieşi din nou cu furci şi topoare să-şi facă dreptate. Şi răzbunarea va fi dublă : împotriva noilor ciocoi post-decembrişti dar şi a

Dezvoltarea şi consolidarea pieţelor. Studiu de caz:

AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ

Varujan VOSGANIAN

Una dintre consecinţele deosebit de negative ale slabei dezvoltări a pieţelor este situaţia grea a agriculturii.

În viziunea noastră, evoluţia agriculturii porneşte de la un temei simplu: agricultura trebuie scoasă din starea de izolare.

Abordarea din punct de vedere economic a agriculturii nu se poate face fără a se ţine seama de condiţiile specifice, sociale şi culturale ale satului românesc. În această privinţă, optica noastră este esenţial diferită de cea pe care a cultivat-o, în mod tradiţional, gîndirea românească de dreapta. De la Titu Maiorescu şi Mihai Eminescu şi până la poporanism, sămănătorism ori gândirea culturală interbelică, principala virtute a satului românesc a fost socotită aceea a păstrării tradiţiilor româneşti, a rezistenţei sale în faţa influenţei culturii occidentale. Satul a fost socotit un climat al rezistenţei credinţei şi al bunei cuviinţe româneşti. Pentru conservatorismul românesc, sub diversele sale forme, satul românesc a constituit o expresie a autenticului naţional.

Lipsită de un proces semnificativ de industrializare, economia românească a rămas preponderent agricolă, cea mai mare parte a forţei de muncă fiind ocupată în acest sector. Arhaică, atât în structura capitalului cât, şi în structura veniturilor, agricultura românească a fost expresia elocventă a gradului de înapoiere a economiei româneşti.

Procesul de colectivizare a rupt relaţia naturală dintre ţăran şi pământul său. Cu excepţia unor suprafeţe restrânse în zonele de deal şi de munte şi a unor ocupaţii precum oieritul, agricultura a devenit socialistă. Ţăranul român a devenit salariat pe propriul pământ. Veniturile în agricultură au fost deosebit de modeste, iar sistemele de asigurări sociale ca şi inexistente. Proprietatea cooperatistă a fost, practic, o formă a proprietăţii socialiste. Ţăranii au fost obligaţi să intre în cooperative, ei nu aveau nici un drept în administrarea proprietăţii comune şi în repartizarea câştigurilor. Nu se puteau retrage din cooperativă. Proprietatea era la fel de inalienabilă şi indivizibilă ca şi cea socialistă. Sistemele de preţuri practicate în socialism au fost de aşa natură încât, în comparaţie cu costurile - motorină, îngrăşăminte etc. - veniturile erau întotdeauna insuficiente. Sistemul cooperatist înregistra pierderi uriaşe. Din când în când, conducerea comunistă proceda la asanarea datoriilor agricole, ceea ce nu însemna ameliorarea sistemului, ci doar că totul era luat de la capăt. Starea de deficit financiar a agriculturii a fost agravată şi de faptul că în sarcina ei a fost pusă amortizarea unui uriaş sistem de infrastructură, de la amenajări funciare şi până la irigaţii.

Sistemul cooperatist a distrus baza privată a proprietăţii în agricultură, a creat un sistem care a continuat pauperizarea, de data asta generalizată, a ţăranului român. El a subminat mentalitatea ţăranului român, căruia i-a dat un comportament de asistat, dată fiind dependenţa totală de stat a veniturilor sale sau de sistemul cooperatist, care era o formă mascată a etatismului. Fenomenul de proletarizare a ţăranului a avut consecinţe deosebit de grave asupra microclimatului cultural al comunităţilor sătesti.

După 1990, viziunea politică cu privire la agricultură a fost haotică şi demagogică. Ca întotdeauna, ţăranul român a fost prima victimă a schimbării. Reforma agrară a fost făcută fără prea multă tragere de inimă de Frontul Salvării Naţionale în anul 1991. Ca dovadă că procesul de punere în posesie şi de acordare a titlurilor de proprietate a trenat, nefiind încheiat nici până astăzi. Caracterul lacunar al legii a dus la declanşarea a sute de mii de procese între moştenitori, ca şi la numeroase abuzuri din partea celor puşi să aplice legea. Întreprinderile agricole de stat nu au fost privatizate, ele rămânând sa îmbogăţească pe cei care le administrau, prin concesionarea în mod oneros a pământului arabil. Înglodate în datorii, cu parcul tehnic învechit, aceste intreprinderi sunt astăzi o pradă lipsită de apărare în faţa celor în sfârşit dispuşi să le privatizeze pe preţuri de nimic şi pe criterii strict politice.

În clipa de faţă, proprietatea în agricultură este deosebit de fărâmiţată. Proprietatea agricolă medie nu depăşeşte 1,5 ha. În aceste condiţii, cei mai mulţi dintre ţărani nu sunt agricultori, ci grădinari. Ca să nu mai vorbim de navetismul agricol, de numeroşii proprietari care locuiesc la oraş şi care adesea nu-şi lucrează pamânturile sau le folosesc pentru divertismentul duminical. Lipsind dirijarea centralizată a agriculturii, care putea dispune de mijloace financiare importante, sistemele de irigaţii şi de amenăjari funciare au căzut în paragină. Parcul tehnologic nu a mai fost refăcut, astfel încât ţăranii s-au întors, pentru a derula muncile câmpului, la plug, la coasă şi la sapă. Evoluţia preţurilor a făcut ca, mai ales în primii ani postdecembrişti, agricultura, prin acţiunea foarfecelui preţurilor, să înregistreze pierderi considerabile.

Agricultura românească are, astfel, o bază arhaică. Suprafaţa medie a proprietăţii o face improprie pentru o exploatare rentabilă. Circulaţia pământului este un proces marginal. Deşi pământul este ridicol de ieftin, nu se găsesc cumpărători pentru simplul motiv că rentabilitatea sa este extrem de scăzută. Calitatea recoltelor este slabă, atât în ce priveşte cerealele, cât şi culturile de plante tehnice. Podgoriile şi plantaţiile pomicole cunosc un proces de degradare accentuată. Finanţarea agriculturii se face exclusiv prin mijloace bugetare şi acelea sunt cu totul insuficiente. Ţăranii nu au acces la credite bancare pentru că, dincolo de lipsa de şansă în ceea ce priveşte rambursarea lor, nu pot garanta cu nimic, bunurile imobiliare pe care le deţin nefiind acceptate ca atare de bănci. Sistemele de asigurare a recoltelor sunt ca şi inexistente, iar prevenirea riscului de calamităţi naturale este nulă. Munca salarială este sporadică, iar relaţiile capitaliste sunt extrem de firave. Excesul uriaş de forţă de muncă în agricultură şi lipsa de resurse materiale face ca modul de desfăşurare a muncilor agricole să rămână aproape neschimbat de secole, cu singura diferenţă că, în locul boilor, la plug trag astăzi vaci sau cai. Ceea ce nu e altceva decât un semn de sărăcie în plus.

Obiectivul strategic al Dreptei româneşti în ceea ce priveşte agricultura românească este scoaterea sa din starea de izolare. Depăşirea stării sale arhaice, învechite, costisitoare şi sărăcăcioase are ca obiectiv fundamental integrarea agriculturii în economia românească şi, ca un corespondent în plan social, integrarea satului în societatea românească. Precum se vede, strategia noastră împleteşte elementul economic cu cel de natură social-culturală. Tentativa de a acţiona numai în plan economic, fără efortul de a schimba mentalitatea ţăranului român şi fără a spori gradul de civilizaţie a satului românesc riscă să fie sortită eşecului. Poate nicăieri nu se observă mai bine decât în agricultură faptul că tranziţia este, întâi de toate, un proces cultural în care realitatea nu se poate reforma fără o reformă profundă în planul reprezentării.

Dezvoltarea agriculturii trebuie să fie, aşadar, parte a unei strategii unitare, fără de care tot ceea ce a fost enumerat aici nu are nici un rezultat practic. În această dezvoltare corelată, strategia pentru agricultură trebuie astfel integrată încât această ramură să nu fie dezavantajată în raport cu industria. Agricultura nu trebuie să mai fie o plătitoare a costurilor tranziţiei, ci trebuie să devină o beneficiară a acesteia. În acest fel, un alt proces necesar, agitat propagandistic de comunism dar nerealizat, şi anume diminuarea diferenţelor dintre sat şi oraş, trebuie să se petreacă.

Ceea ce înseamnă, de asemenea, generalizarea în mediul urban a regulilor pieţei libere şi respectarea lor. Iar intervenţia statului trebuie să ţină seama de aceste reguli, susţinerea sa financiară sprijinind dezvoltarea pieţei libere şi nu hrănirea unei economii naturale anacronice.

Toate aceste obiective sunt menite să transforme mediul rural şi mica gospodărie ţărănească. Din forma de subzistenţă, agricultura trebuie să devină forma de acumulare. Ţăranul devine fermier. El participă la jocul pieţei. În acest fel, el iese din atitudinea de resemnare şi de pasivitate. Eşecurile repetate în ce priveşte depăşirea propriei stări de sărăcie şi starea de incomunicare cu autoritatea politică a sedimentat această stare. În mediul rural românesc bântuie o stare pe care am putea-o numi "neajutorare dobândită". Starea de pesimism care este generalizată în mediul rural şi care favorizează opţiunile paternaliste poate fi, astfel, înlocuită cu o stare activă, de implicare. Dacă pe un ţăran îl pot influenţa astăzi, în ziua votului, aburii mititeilor şi aroma ţuicii date în faţa secţiei de votare, sau pungile cu sigla partidelor în care li se oferă un pachet de zahar şi o sticlă de ulei, fermierul va fi interesat de politicile agricole. Atunci satul românesc nu va fi la fel de vulnerabil în faţa mesajelor populiste.

vechilor comunişti, vinovaţi de abuzurile funciare şi nu numai, săvârşite în anii '50.

Fără fascişti, dar cu antifascişti

Între timp, guvernul, Parlamentul şi preşedintele României se îngrijesc să asigure un statut preferenţial vechilor cominternişti botezaţi diversionist "antifascişti ". N-are importanţă că pe meleagurile mioritice nu vezi picior de fascist. Nostalgici după ugerul nesecat al bugetului de stat, tovarăşi de-alde Paul Niculescu, Dimitrie Callimachi şi Alexandru Chivu au uneltit cu tătucul Iliescu să li se dea, prin lege pensii, suplimentare de luptători antifascişti, sedii în prefecturi, bani pentru logistică şi activităţi specifice etc. Asociaţia Antifasciştilor din România (AAR) ar deveni astfel un soi de organ al partidului-stat prin care, pe banii noştri, sînt puşi la stîlpul infamiei cei care îndrăznesc să aibă păreri "incorecte politic". Vreo cîţiva parlamentari au observat că vînătorii de fascişti verzi pe pereţi nu prea au obiectul muncii şi au blocat deocamdată votarea proiectului de lege. Însă, securiştii de ieri şi de azi nu se lasă bătuţi şi insistă pentru primirea votului necesar. Din informaţiile noastre, AAR are deja sedii în prefecturi, gratis, şi primeşte bani de la guvern (în virtutea unei ordonanţe) pentru a-şi scoate o foaie imundă, numită, cum altfel?, "Tribuna Antifascistă". Pentru echilibru, Puterea ar trebui să înfiinţeze şi o organizaţie fascistă pe banii contribuabililor, cu ziar propriu şi sedii în prefecturi.

Expoziţia rezistenţei anticomuniste

La Muzeul de Istorie din Braşov s-a deschis o expoziţie inedită cu obiecte şi documente care evocă rezistenţa armată anticomunistă şi pătimirile din temniţe.
Organizată de Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici, expoziţia conţine jurnale, fotografii ale luptătorilor în munţi sau ale

celor uciși sub tortură, uniforme de închisoare, lucruri personale ale partizanilor, icoane confecționate în pușcării, cărți gîndite în detenție. Toate acestea mărturisesc despre Holocaustul împotriva românilor comis de comuniști, pe care nu avem voie să-l uităm. Numai să nu ceară "antifasciștii" eliminarea exponatelor pe motiv că luptătorii anticomuniști nu au fost altceva decît niște fasciști înrăiți, iar prin omagierea lor se aduce un afront "democrației". Nu zîmbiți, căci filiala din Bacău a Asociației Antifasciste a pretins, recent, să fie șterse două nume de pe o troiță ridicată întru pomenirea martirilor din închisorile comuniste. "Antifasciștii" au pretextat că acei doi eroi au fost teroriști. Doar au luptat cu arma în mînă contra regimului criminal bolșevic. Dacă nu au acceptat să meargă precum mieii la tăiere, nu au dreptul nici să fie pomeniți. Sigur că AFDPR Bacău a respins aberanta solicitare, dar faptul în sine dă măsura obrăzniciei activiștilor roșii, unii dintre ei adevărați teroriști.

Antonescu - sub cearșaf, Vass - în biserică

O nedreptate strigătoare la cer stă să se înfăptuiască în Ardeal, cu slugarnica binecuvîntare a guvernului. Am arătat în numărul-pilot al revistei noastre că în curtea școlii din Lunca Mureșului - Mureș și în ograda bisericii romano-catolice din Reghin au fost amplasate busturile criminalului de război Albert Vass. Potrivit legislației românești de dată recentă, este interzis cultul persoanelor care au fost condamnate pentru crime împotriva umanității. În vreme ce busturile Mareșalului Ion Antonescu, de pildă, au fost ascunse prin magazii sau acoperite cu cearșafuri, cele ale odiosului ucigaș de români și evrei Albert Vass au rămas la locul lor. Un motiv pentru această discriminare fățișă ar fi calitatea de general american a lui Huba Vass, fiul lui Albert Vass. În plus, senatorul UDMR Gyorgy Frunda a înaintat procurorului general al României o cerere privind anularea sentinței prin care contele Albert Vass a fost condamnat, în 1946, pentru crime de război comise în 1940, cînd Ardelul de Nord-Vest a fost sub ocupație maghiară. Tot senatorul de origine maghiară a solicitat Ministerului Culturii și Cultelor să păstreze busturile pe socluri pînă la soluționarea - favorabilă, crede el - a cererii către procurorul general. Totuși, ministrul Culturii, Răzvan Theodorescu, a recomandat ca deocamdată busturile care îl înfățișează pe Vass să fie depuse în bisericile catolice.

SUA aruncă o privire în Transnistria

În sfîrșit, au deschis și americanii ochii asupra represiunii instrumentate de Igor Smirnov, liderul autoproclamatei republici transnistrene, împotriva românilor din această regiune a Republicii Moldova. Un raport al Departamentului de Stat al SUA face un bilanț al încălcării drepturilor omului săvîrșite în 2002 de către regimul terorist de la Tiraspol. Același document pune pe două coloane și abuzurile comise de autoritățile de la Chișinău contra românilor din Republica Moldova. Dar de la constatare pînă la intervenția pentru restabilirea democrației este o cale lungă

ROMÂNIA și ambițiile „Noii Europe"

Radu DUMITRESCU

Ultimele evenimente internaționale au cam zdruncinat "comunitatea de interese" a statelor bătrînului continent, "înfrățirea" vestului și Estului European, deși consemnată în date fixe, conturîndu-se mai mult ca o utopie dezirabilă. Încercînd să contrabalanseze fronda franco-germană, noul formatul Grup de la Vilnius (Albania, Bulgaria, Croația, Estonia, Letonia, Lituania, Macedonia, România, Slovacia și Slovenia) a mizat pe superputerea americană, ridiculizînd pretențiile hegemonice locale ale lui Chirac și Schroeder.

România, ca țară "martir", căreia permanent i se pot servi injurii internaționale, a resimțit din plin izbucnirile orgoliului francez. Izbucnirea punitivă a președintelui Chirac contra simpatizanților estici ai Statelor Unite a eșuat într-o lamentabilă gafă diplomatică, în timp ce intențiile Franței de a-și confecționa o alura de superputere prin solidarizarea "vocilor" europene au fost spulberate încă o dată. De la criza Suezului (1956), cînd Marea Britanie și Franța au fost silite să se retragă în mod rușinos din Egipt, sub presiunea Washington-ului, puterile europene nu au mai încercat niciodată, cu atîta ambiție, să-și recapete influența dominantă în politica mondială.

Din nefericire, însă, Franța a visat la recîștigarea staturii din secolul al XIX-lea prin utilizarea mijloacelor secolului al XIX- lea, uitînd că, după o sută de ani de totalitarisme, codul diplomatic aristocratic al "Vechii Europe" a fost înlocuit cu unul în care se regăsesc minime elemente ale democrației interne. Resuscitînd practici ale trecutului, Franța a reînviat dublul discurs: unul al respectului față de puterile de aceeași clasă și un altul cu tentă de admonestare pentru statele mici, dependente de bunăvoința Uniunii Europene.

Deși marile puteri contribuie la întărirea ordinii internaționale prin exercitarea supremației în diferite zone ale lumii, aceasă predominanță poate lua forme diferite. Franța a ales modelul teoretic al dominației, tratîndu-și posibilii aliați ca pe niște membri inferiori ai societății internaționale, pe seama cărora își poate manifesta oricînd puterile, în mod discreționar. Cuvintele președintelui Chirac indică mai degrabă o mentalitate de sferă de influență decît de sferă a responsabilității.

Opusă dominației este întîietatea, practicată de Statele Unite. America nu desconsideră drepturile aliaților, iar poziția de conducere pe care o deține provine din cedarea de bunăvoie, de către stale mai mici, a unor inițiative în care sunt exprimate recunoașterea rolului disproporționat și responsabil pe care îl deține superputerea.

Reacția europeană la pretențiile Franței a fost una tipic populară, iar "viermele" Chirac a căzut greoi în plasa întinsă de americani, justificînd temerile revenirii la "Vechea Europă". Pentru România, o asemenea Europă apusă nu înseamnă decît o nesfîrșită dispută între Anglia, Franța, Germania și Rusia, pentru dominarea continentului. Reîntoarcerea la instabila luptă a puterilor europene, însoțită de crize, tensiuni și înarmări, de nesfîrșitele temeri ale statelor mici care trebuie să slalomeze atent printre capriciile franco-ruso-germane, este astăzi de neacceptat. Ceea ce nu a înțeles încă Franța se poate rezuma astfel: țările estice nu au ieșit dintr-un despotism comunist și dintr-o perioadă grea a vidului de securitate pentru a accepta noi forme de dominație tradițională. Necesitățile lor de securitate nu se pot raporta la o Europă care vorbește pe mai multe voci, căreia îi este străină solidaritatea, nu și-a definit clar relația cu Rusia și în care puterile vestice mai luptă pentru întîietate. Experiența trecutului a arătat că efectele unei asemenea situații au fost doar cumplitele războaie mondiale.

Opțiunea americană a României (de fapt opțiune euro-atlantică, nediscriminatorie) nu echivalează cu respingerea Europei de Vest, dar, la fel ca în cazul altor state foste comuniste, indică o cerere expresă pentru prelungirea statutului Americii de putere europeană. Dacă, timp de 50 de ani, Washington-ul a demonstrat că este capabil să genereze stabilitate în Occidentul european, serviciile sale sunt acum necesare în Est. Țările Europei Central-Estice au temeri istorice atît pe relația Est (Rusia) cît și pe cea Vest (Germania), iar protecția Uniunii Europene, inconsecventă și imatură, pare mai mult o iluzie pur teoretică. Oricum, francezii s-au mai calmat, iar vizitele lui Mircea Geoană la Paris și a lui Adrian Năstase în Germania au refăcut relația firească dintre România și Vestul european

În aprilie 2003, s-au întrunit la Snagov premierii României, Bulgariei, Estoniei, Lituaniei, Letoniei, Slovaciei și ministrul de externe al Sloveniei, cele șapte țări candidate la NATO hotărînd coordonarea eforturilor în vederea aderării la Alianță. Impresionantă este în aceste condiții conturarea unei identități de grup, cu valențe, tendințe și viziuni estice. Grupul este direct interesat în menținerea unor relații speciale cu America, majoritatea statelor confruntîndu-se istoric cu expansionismul rusesc și mizînd, mult mai pragmatic, pe o securitate aparent absolută, asigurată de SUA.

"Invadarea" NATO de către acest val estic va fi o problemă reală pentru aroganța și ambițiile franco-germane. Departe de zonele turbulente politic ale Rusiei, Ucrainei și Orientului Mijlociu, prospere economic și cu obiective aparent neînțelese de politică externă, statele vestice au tendința de a banaliza relația cu America și de a construi o superputere europeană cu pretenții globale. Totuși, atît timp cît Vestul nu va crea o voce solidară și realistă, este foarte probabil ca Estul NATO să se simtă mai aproape de Statele Unite decît de Franța. Premierul leton accentua că noul grup "are un rol în înărirea relațiilor transatlantice", iar premierul slovac aprecia: "Europa unită nu trebie să fie împotriva SUA, iar SUA nu trebuie să renunțe la cooperarea transatlantică". Datorită ignorării intereselor statelor mici din Est, Vestul riscă să construiască prin atașarea vecinilor nu o Europă mai puternică ci una mai tensionată și mai convulsivă.

și care nu va fi străbătută de americani (atît de nerăbdători să " elibereze " Iugoslavia sau Irakul) probabil niciodată. Sau cel puțin pînă ce Rusia nu-și va declina interesul pentru Transnistria.

Solidaritatea de breaslă, o vorbă...

Cît de solidari sînt jurnaliștii din România s-a văzut foarte limpede cu prilejul demisiei a trei dintre ziariștii de la radio Europa FM. Rodica Culcer - director al departamentului de știri, Cosmin Prelipceanu - redactor șef și Nadina Forga - prezentator au acuzat conducerea postului de cenzură pe criterii politice și au demisionat. Doar cîteva ziare și posturi de televiziune, care s-au rușinat să tacă ori care nu fac parte din "cooperativă", au pomenit pe scurt evenimentul. TVR 2 a îndrăznit chiar să facă o emisiune întreagă pe subiect, în timp ce directorul general al televiziunii publice, Valentin Nicolau, era plecat din țară. Scandalul de după întoarcerea lui Nicolau nu se mai pune, că a fost în culise. Însă, restul presei a tăcut. Mai mult, Clubul Român de Presă (CRP) nu s-a sfiit să își motiveze lipsa de reacție în cazul celor trei jurnaliști prin aceea că "Rodica Culcer nu este membru al CRP". De fapt, atitudinea CRP era previzibilă, întrucît organizația este una a patronilor de presă și, deh !, corb la corb nu-și scoate ochii. Ca să nu mai vorbim de jocurile politice murdare pe care le fac, fără urmă de remușcare, șefii celor mai multe isntituții media pentru "prețul corect" plătit de la buget. Vor mai fi fost unii ziariști - mai mici în funcții, ori simpli pedestrași - care au încercat să-și sprijine colegii de breaslă, dar aceștia sînt ușor de redus la tăcere dacă nu vor să-și piardă pîinea. Tăcerea jurnaliștilor, însă, prevestește dictatura.

SATUL

Marcel PETRIȘOR

Cînd spun satul românesc, îmi amintesc de Ocișorul copilăriei mele, din Munții Apuseni. Și, nu știu de ce, îmi revin în memorie versurile lui Lucian Blaga: "Lîngă sat iată-mă iarăș/ Prins cu umbrele tovarăș/ Toate-s altfel, omul, leatul/ Neschimbat e numai satul/ Dup-atîți prieri și toamne/ Neschimbat ca Tine, Doamne/ Aur scutură alunul/ Fluer zice, cade fumul/ Greerii părinților/ Molcom cîntă, molcom mor/ Cu aroma ca veninul/ Amintește-mi-se arinul/ Mult mă mustră frunza-ngustă/ Vîntul lacrima mi-o gustă"... Versuri care proiectează nu atît reveria poetului în fața satului natal, cît mai ales viziunea lui asupra viitorului hărăzit satului românesc. Îl vede înțepenit în veșnicie.

Cît s-a înșelat însă Blaga, realizăm azi, cînd constatăm ruina în care au ajuns satele românești. Poate că n-ar fi trebuit să fie așa, căci poeții simt bine devenirea lucrurilor.

Satul - ca matrice spirituală a neamului românesc - nu trebuie supus transformării. Originea trebuie să fie veșnic aceeași: ca alunul, ca frunza, care-l mustră pe cel ce se apropie schimbat de satul - matrice.

Viziune idilică sau lirică despre acest tip de așezare umană? Nu. Pentru că neschimbarea este una, devenirea - cu totul altceva. Or devenirea siluită și siluindă și-a extins domeniul, părăsind fenomenul și agresînd esența. Așa s-au creat polimorfismele culturale, printre care și satul modern de azi - o lume în care nu mai există factori supraordonatori și subordonați ai culturii și civilizației sale. Armonia dintre fire și devenire s-a frînt. Omul contemporan - și țăranul implicit - caută și nu știe ce caută. Pare că singurul scop al omului este să se modernizeze. Adică să imite ce a văzut peste gard, la vecini, la oraș. Prima schimbare o constați la nivelul arhitecturii. Adio integrare în mediu, adio simbioză ambiantă cu originea. Un singur gînd fulgeră mintea tuturor: să dispară diferența dintre sat și oraș. Nu doar la nivel de confort, ci mai cu seamă la nivelul mentalității. Apelativul "bă, țărane!" s-a impus ca insultă gravă și des proferată. Originea țărănească devine astfel un motiv de rușine. Aproape cum a fost originea boierească în comunism.

Dezbrăcați de straiele lor, luați de lîngă bisericile lor spre a deveni muncitori la oraș, văduviți de ogoarele lor, țăranii români și-au pierdut inocența caracteristică. Acea puritate care, acum 60 de ani i-ar fi făcut să ridice din umeri, dacă le-ai fi strigat batjocoritor: "băi, țăranilor!".

Așa că încearcă să-și cîștige privilegiul de a-și lepăda numele de țăran.

Tehnica fără conștiință duce la ruină

Într-o călătorie prin Orientul îndepărtat, am întrebat un băștinaș de ce nu-și fac drumuri mai bune. Replica a fost surprinzătoare: "De ce

ROMÂNESC

să facem drumuri mai bune pentru vehicule, cînd putem face vehicule mai bune pentru drumurile acestea?". Apoi, a adăugat: "Lumea este un lucru spiritual și nu-ți îngăduie s-o brutalizezi; cine acționează, o strică; cine o cîștigă, o pierde...". Un aforism oriental, care este în aceeași cheie ca poemul blagian.

Werner Heisemberg scrie într-un eseu ("Gasprăch im Umkreis der Atomphysik") despre un chinez care a întîlnit un țăran chinez, care cobora, pe scară, într-un puț, cu o găleată în mînă, pentru a lua apă și a uda grădina. Mirat, chinezul de la oraș l-a întrebat pe țăran de ce nu-și face o cumpănă, pentru a nu coborî de zeci de ori pe scară. Țăranul a răspuns: "M-am gîndit la asta, dar dacă mi-ar fi mai ușor, mi-ar slăbi inima, pentru că cel care lucrează ca o mașină capătă inima de mașină și asfel își pierde nevinovăția, și cel care își pierde nevinovăția nu mai este sigur de spiritul său. Ori nesiguranța spiritului nu se poate împăca cu judecata adevărată. Deci, cunosc lucrurile care mi-ar ușura munca, dar mi-ar fi rușine să mă servesc de ele știind ce aș pierde".

Iată, așadar, ce se întîmplă cînd tehnica nesubordonată conștiinței intră în acțiune. Cam ce s-a spus în vremea lui Rebelais în Europa: "Știința fără conștiință, nu-i decît ruina sufletului".

Revenind la satul românesc, la matricea noastră națională, am putea spune că încercînd să-l modernizăm fără o conștiință adecvată acestei transformări, nu facem decît să-l stricăm.

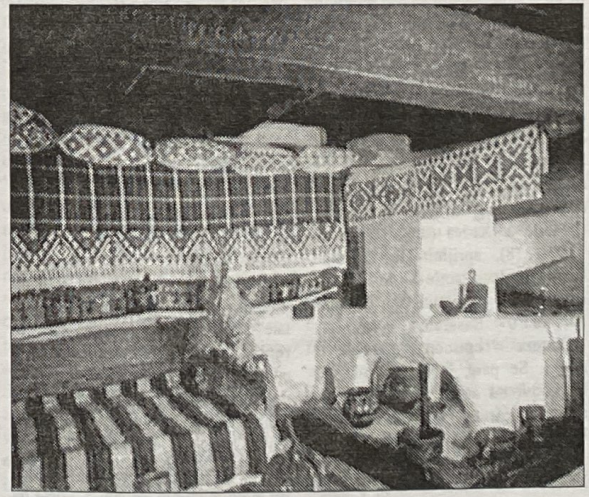

Cînd se întîlnesc extremele...

E o vorbă înțeleaptă din popor cum că mare e grădina lui Dumnezeu și mulți vor să-i sară gardul. De exemplu, un anume Lorin Fortuna - personaj pitoresc al Timișoarei -, președinte de partid (Republican) în timpul liber. Omul, un marginal între alții, altfel plin de inițiativă, a ieșit în presă deunăzi cu o propunere trăznet: PRM să se dizolve într-un proiectat Partid Național din România (PNdR). Formațiunea s-ar naște din Forumul Unității Naționale din România, organism consultativ-federativ (adică un cocktail de grupări ciudate, prin care s-au "rătăcit" destui securiști și național-comuniști).
Dincolo de faptul că ne amintește de răposatul PNR al lui Virgil Măgureanu, PNdR vrea să fie singurul partid cu tentă naționalistă declarat de "centru". Drept pentru care a găsit nimerit să înglobeze și PRM (extrema stîngă). Poate pentru a echilibra balanța opțiunilor din interiorul PNdR (înclinată spre extrema dreaptă?).
Cu prilejul lansării revistei "Rost" la Timișoara, Lorin Fortuna ne-a făcut și nouă - Romfest XXI - propunerea de a ne înregimenta în Forumul Unității Naționale, altminteri prezicîndu-ne un eșec dureros. Refuzul nostru scurt l-a făcut să plece imediat.
N-am mai apucat să-i spunem ce am rostit de atîtea ori: dacă exista în România vreo formațiune în care să ne regăsim din punct de vedere al viziunii noastre despre lume și viață, acolo eram; nu mai avea nici un rost să înființăm Romfest XXI.
Necum să mai mergem la Timișoara pentru a primi naivi să facem figurație într-un proiect utopic.

ȚĂRANII și apărarea DREPTEI CREDINȚE

Costion NICOLESCU

Evanghelizarea populației existente pe teritoriul țării noastre s-a făcut de timpuriu, tradiția trimițînd la Sfântul Apostol Andrei și la cei ce-l vor fi ascultat pe Apostolul Pavel, pe cînd acesta a predicat în nordul Greciei. Baza vocabularului românesc referitor la credință este formată din termenii latini aparținînd latinei orientale, de aceea în bună parte deosebiți de cei din alte limbi romanice: Făcător în loc de Creator, înviere în loc de resurrectio, înălțare în loc de assumptio, Fecioară în loc de virgo etc[1].

După Edictul lui Constantin cel Mare și mutarea capitalei Imperiului la Constantinopol, teritoriul României de astăzi s-a aflat sub influența bisericească a Bizanțului, de care era mai apropiat geografic. De altfel, poate că lucrul acesta nici nu avea o prea mare importanță atîta timp cît Biserica era una și credința ei aceeași.

Odată cu anul 1054, cu schisma între Roma și Constantinopol, între cele două Biserici a început și o dispută asupra sferelor de influență, care, între altele, a privit și teritoriul carpato-danubian. Rațiunile erau în mare parte și politice. Astfel, împăratul vlaho-bulgarilor, Ioniță Caloian (1197-1207), atras de promisiunile Romei, încheie în 1204 o unire cu Biserica de acolo, aflată în acel moment sub conducerea papei Inocențiu al II-lea (1198-1216). La 7 noiembrie este uns în catedrala din Tîrnovo arhiepiscopul Vasile ca primat catolic, iar a doua zi Ioniță este încoronat ca "rex Bulgarorum et Blachorum". După nici un an, în aprilie 1205, această "unire" va fi denunțată ca urmare a nerespectării promisiunilor de către latini [2].

Au existat și încercări ulterioare de implantare a catolicismului la noi, respectiv la răsărit și miazăzi de Carpați. Una dintre acestea a constituit-o Episcopia de Milcovia, a cumanilor, întemeiată la 13 septembrie 1229 din inițiativa regelui Albert al II-lea al Ungariei (1205-1235) și a papei Grigorie al IX-lea (1228-1241), distrusă din temelie de invazia tătarilor de la 1241. Încercările ulterioare de a o reînființa au eșuat[3].

O ofensivă catolică în Țara Românească s-a exercitat prin călugării franciscani, în a doua jumătate a veacului al XIV-lea, acțiune pornită de papa Urban al V-lea și de regele Ludovic cel Mare al Ungariei. În această perioadă sînt menționați cîțiva episcopi catolici de Severin, iar papa Grigorie al XI-lea (de la Avignon, 1370-1378), sprijinit de Doamna Clara, a doua soție - de origine maghiară - a domnitorului Nicolae Alexandru Basarab, dorea să înființeze o episcopie catolică la Argeș. Se pare, însă, că episcopii respectivi nu au șezut niciodată în scaunele episcopale, ci au rămas în Ungaria [4].

Cam în același timp, la 1370, în Moldova lua ființă, la Siret, o episcopie catolică. Lațcu-Vodă (1365-1375) o acceptase tot din interese politice, pentru a se afla în relații bune cu statele catolice învecinate, Polonia și Ungaria. Eforturile prozelitiste catolice n-au avut mai mult succes decît cele din Țara Românească și, după cîțiva ani, în care episcopii respectivi au condus trebile episcopești din Polonia, la începutul secolului al XV-lea, episcopia a dispărut[5].

Pătrunderea Reformei în Transilvania

Din punctul de vedere al acestui studiu, o importanță mult mai mare decît aceste încercări timide și eșuate o are ceea care s-a petrecut în Transilvania, începînd din veacul al XVI-lea pînă în cel de-al XVIII-lea.

Reforma pornită de Luther și Calvin în prima parte a secolului al XVI-lea a pătruns rapid în Transilvania, la sași și la maghiari, și practic a înlăturat pretutindeni catolicismul, cu excepția regiunilor secuiești[6]. Îndată noile confesiuni și-au propus "ca să deștepte cunoștiința adevărurilor credinței și la românii întunecați în superstițiile lor orientale"[7]. Se tipăresc primele cărți în românește, între care catehisme cuprinzînd învățături protestante. Dar, după părerea lui Iorga, dacă a existat în a doua jumătate a secolului al XVI-lea o politică calvinistă în Transilvania, ea s-a exercitat numai "pentru popii și țăranii români"[8]. Dieta dă mai multe hotărîri în favoarea Reformei, amenințînd pe recalcitranți cu măsuri deosebit de aspre : "toți vlădicii și preoții români vor fi scoși din rosturile lor, ca vinovați de trădare față de țară"[9]. Toate aceste amenințări rămîn fără prea mare rezultat, căci: "Românii țineau vechile lor "eresuri" și nu voiau să asculte decît de "boscoade" îndătinate; de vlădicii lor legiuiți nu-i putea despărți nimeni"[10].

Pentru început este de reținut acest atașament al poporului față de ierarhie, atunci cînd aceasta păstra dreapta credință. Vom vedea ce se va întîmpla însă mai tîrziu, la 1700, cînd unii vlădici vor abandona această credință. Între documentele Hurmuzaki se găsește unul care înregistrează "repulsia românilor față de această propagandă (n.n. - calvină) a lui Dumnezeu înțeles în grai, dar fără întruparea în icoane și în slujba liturghiei"[11]. Această însemnare este de o importanță extraordinară prin faptul că ilustrează felul în care motivațiile de credință ale românilor prevalează asupra celor sociale și politice. În afara înlesnirii apariției primelor tipărituri în limba română, Reforma a avut, prin rezistența pe care a trezit-o, și un alt rezultat benefic pentru români: unirea Bisericii Ortodoxe transilvane sub un singur întîistătător, care acum începe să poarte numele de Mitropolit al Ardealului întreg[12]. Acesta va fi român și va avea drept de reședință lîngă cetatea Alba Iulia. Biserica Mitropoliei a fost la început o bisericuță țărănească din lemn. Astfel, tentativa de a-i suprima pe românii din Ardeal sub formă religioasă, de a-i face să rupă legăturile ierarhice cu mitropoliile de dincoace de munți, au eșuat. În timpul lui Mihai Viteazul, Biserica ardeleană a fost unită ierarhic cu Scaunul Târgoviștei[13]. Limba română, o dată introdusă în Biserică, capătă o înnobilare anume, care conduce la o dezvoltare culturală evidentă. Anumite sate, mai ales cele din Mărginimea Sibiului, se bucură de acum de un regim special, avînd juzi și pîrgari români (Cacova, Sibiel, Tilișca, Galiș și, mai ales, Săliștea Sibiului)[14]. Mihai Viteazul, vizînd organizarea Transilvaniei cucerite, își îndreaptă gîndul "în rîndul întîi către Biserică", în care vedea pentru români "mijlocul de căpetenie prin care ei se pot organiza, apăra și îndrepta spre progres" și face tot ce este necesar pentru a restabili "stricta ortodoxie"[15]. În toate discuțiile cu imperialii, el pune clauza "păstrării legii vechi" ("și călugării și popii și mănăstirile den legea lor și den obiceaiul lor nimenea să nu-i scoată")[16].

Primirea celor "patru puncte florentine"

La jumătatea veacului al XVII-lea presiunea calvină era încă puternică, ea exercitîndu-se prin intermediul autorităților, al principelui și al Dietei.

Dacă vlădicii mai erau dispuși la compromisuri, pe care trebuiau de fapt să le și promită, pentru a primi diploma de recunoaștere, în schimb poporul nu era dispus la așa ceva. Iată explicația lui Iorga : "Își poate închipui cineva ce figură ar fi făcut un vlădică de aceștia care ar fi scos icoanele din biserică, ori ar fi înlocuit formele cu care poporul era deprins, cînd era chemat să facă o moliftă, s-ar fi refuzat, din cauza făgăduielii ce ar dat-o superintendentului, care ar fi mîncat carne sau măcar lapte și ouă în post, devenind prin aceasta spurcat în ochii populației, ca un latin care ar fi îngăduit oamenilor să lucreze în zi de sărbătoare și l-ar fi văzut lumea că lucra și el ! Ar fi murit de foame (...) El care era îndreptat către țeranii români, trebuia să țină neapărat samă de caracterul ireductibil supt raportul național-religios al acestor țerani"[17].

Este interesant faptul că în părțile Bistriței popii țineau pe lîngă casă "cîte un călugăraș din Moldova ca dascăl ce le învață feciorii"[18]. Este lesne de presupus cam ce fel de învățătură primeau acești feciori de la călugări moldoveni.

Nu o dată sătenii erau cei care strîngeau banii trebuincioși pentru cumpărarea de cărți de cult, cum au făcut, de pildă, cei din Ișfalău pentru un Triod, pe la 1730 [19].

Pînă spre sfîrșitul secolului al XVII-lea încercările prozelite catolice făceau în toate regiunile Transilvaniei impresia unei propagande cu folos, mai ales la vîrf. Catolicii cereau primirea celor " patru puncte florentine " (primatul papal, împărtășirea cu azimă, existența purgatorului și adaosul Filioque), făgăduind păstrarea ritului întreg, a întregii datini, a Pravilei, a calendarului vechi, a limbii române la slujbe.

Românii urmăreau îmbunătățirea stării lor ca națiune, dar și păstrarea a tot ce făcea specificul lor. Toate demersurile prozelite la nivelul conducerii Bisericii se făceau oarecum în secret, pentru a nu stîrni reacția calvină, luterană sau ortodoxă, dar mai ales pentru a preveni împotrivirea a ceea ce Iorga numește "Turma aceasta românească, totdeauna ascultătoare, deprinsă a da lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu și Chesarului ce este al Chesarului, iar lor înșiși nimic" [20]. Întrucît orice încercare de a schimba ceea ce poporul săvîrșea în mod obișnuit era periculoasă, în timpul "tratativelor" pentru uniație vlădica Atanasie și protopopii soborului său au cerut "să nu fie știrbit vechiul rit al poporului", "obiceiul Bisericii noastre a Răsăritului" și "datina întreagă să stea pe loc" [21].

În cele din urmă, uniația va fi semnată și realizată prin acte discutabile și pline de viclesug, la 1700, dar, cum arată Iorga: "Biserica unită era o creațiune artificială; nu pornise dintr-o convingere și nu se alcătuiseră nici interesele pe care ea s-ar fi putut sprijini".

Curînd "preoții români, și mai ales marea mulțime a mirenilor, nu văzură îndeplinite făgăduielile făcute lor" [22]. Cu atît mai îndreptățită avea să fie lupta de rezistență și de revenire la situația inițială purtată pe parcursul secolului al XVIII-lea.

Interesant este faptul că, în prima sa parte cel puțin, această rezistență s-a manifestat la nivelul țăranilor. Iorga chiar intitulează unul din capitolele Istoriei românilor din Ardeal și Ungaria, în chip semnificativ : "Mișcări țărănești ale românilor în numele Ortodoxiei" [23].

Rezistența țărănească

Înșelăciunile stăpînirii catolice au creat uneori nemulțumiri: "Sătenii se ridicau în masă, izgoneau în bătăi pe preoții uniți și luau cheile de la biseri-

că" [24]. Şi atunci cînd Inochentie Micu Clain era prigonit de împărăteasă, ţăranii solidari cu episcopul lor (care în fapt era ortodox) preferau să-şi boteze copiii singuri şi să se cuminece cu bureţi de copaci, decît să se dea pe mîna urîţilor lui Aron[25], "între zidurile înalte şi frumoase, dar aşa de înguste, ale bisericii unite, unde neamul se înnăbuşia, şi trebuia de fapt să se înnăbuşe" [26].

Nu după mult timp aveau să apară marii eroi transilvani martiri pentru credinţa şi neamul lor. Unul este un fost iobag, Stan, iar după numele de gălugărie : Sofronie, preot la Cioara, în Alba. Altul era Visarion Sarai "cu căciulă în cap şi cu opinici"[27], înconjurat de ţărani care făceau strajă în jurul lui. Ţăranii ocupau bisericile şi le "curăţau" de unire. În jurul Bisericii se simţeau puternici, aveau conştiinţa unei culturi adevărate : "Noi nu sîntem dobitoace, cum socot măriile voastre, ci avem bisericile noastre"[28]. La 10/21 martie 1761, Sofronie a dat o proclamaţie în care cere împărătesei să îngăduie "legea pravoslavnică, dată nouă din moşi din strămoşi" [29].

Sînt afirmate tot mai tare legăturile istorice cu ţările româneşti de dincoace de Carpaţi : "Aceasta încă să o ştiţi, dintre cei mai bătrîni, cum că Ţara Ardealului vieţuia cu blagoslovenia Maicei Bisericii Răsăritului, prin sfînta mitropolie din Ţara Munteneasca şi mulţi dintre preoţii voştri şi dintre voi aţi trimis şi acum trimiteţi pe fiii voştri ca să iea preoţia de la Arhiereii Ţerii Moldovei şi Ţerii Muntenesţi" [30].

Rezistenţa cea mai acerbă la uniaţie s-a manifestat în sudul Transilvaniei, în Mărginimea Sibiului, Vlădeni, Tohan, Zărneşti, Apaţa, Satul Nou etc. [31]. De aici s-au recrutat mulţi dintre acei "eroi" ai neamului şi ai Bisericii de care vorbeşte Iorga. Între ei, numeroşi preoţi de ţară şi ţărani care au bătut drumul Vienei la împăratul, sau, la nevoie, au pus chiar mîna pe arme pentru apărarea credinţei strămoşeşti, cum sînt : preoţii mărturisitori Ioan din Galeş, Moise Măcinic din Sibiel (ambii canonizaţi în 1992), Cuviosul Sofronie de la Cioara, ţăranii Sfîntul Oprea Nicolae din Sălişte şi mărturisitorul Mihai Giurgea din Slatina-Timiş. Nimic nu poate ilustra mai bine atitudinea acestor sfinţi ai Bisericii noastre decît aceste cuvinte ale ţăranului Oprea Nicolae din Sălişte, care atunci cînd a fost întrebat ce l-a îndemnat să călătorească la Viena de atîtea ori, în umele unui popor care de peste 40 de ani s-a unit cu Roma, unire care nu poate fi părăsită fără a călca jurămîntul respectiv, a răspuns : "Recunoaştem că-i păcat mare să-ţi părăseşti credinţa, numai că noi n-am fost niciodată uniţi, aşadar nici nu părăsim unirea, ci rămînem numai în vechea noastră credinţă. Căci oricît s-ar părea că am fost uniţi, totuşi aievea lucrul stă cu totul altfel, căci numai preoţii noştri s-au arătat ca şi cum ar fi uniţi şi au jurat, pe de o parte, că ei ar fi primit legea nemţească, adică unirea, iar pe de altă parte, faţă de noi se legau pe tot ce aveau mai scump şi se jurau în tot chipul că ei numai cu de-a sila s-au arătat faţă de domni că ar fi uniţi, dar că aievea ei nu ar fi fost, ci ar fi rămas statornici în vechea credinţă şi că jurămîntul pe care l-au făcut în silă nu ar avea nici o tărie. Aceasta este acum pricina de căpetenie că noi pe astfel de înşelători nu vrem să-i mai suferim, nici să-i mai avem ca preoţi ai noştri, ci poftim altfel de preoţi, care jură numai într-un fel, iar nu în două feluri". Şi continuă: "Cu alte cuvinte, noi vrem să ni se dea vlădică de la Carlovăţ, ca să ne liniştim conştiinţa, căci noi am fi primit mai bucuroşi chiar preoţi curat catolici, care au rămas şi au crezut totdeauna într-un singur fel, decît unii ca aceştia, care grăiesc în două feluri. De aceea, încă o dată, noi cerem în numele nostru şi al poporului, fie episcop de legea noastră, fie drum slobod să plecăm din ţară.

Dacă preoţii uniţi vreau să spună acum că poporul a fost vreodată unit, vor trebui să dovedească cum că om de om s-a mărturisit că e unit, nu numai preoţii, şi deci că întreg poporul ar fi primit cu vot obştesc unire. Dar aşa ceva ei nu vor putea dovedi niciodată, pentru că numai popii s-au iscălit" [32].

Note:

1 - Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Reflexiuni despre poporul român", în rev. *Comuniunea Românească,* Detroit, Michigan, anul IX-X, nr. 21-22, aprilie 1981 - iunie 1982, pag. 5.
2 - Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, Istoria bisericească universală, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii ortodoxe Române, Bucureşti, 1992, pag. 272-273.
3 - Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980, pag. 227 - 228.
4 - Ibidem, pag. 249.
5 - Ibidem, pag. 258.
6 - N. Iorga, *Istoria românilor din Ardeal şi Ungaria,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989, pag. 121.
7 - Ibidem.
8 - Ibidem, pag. 123.
9 - Ibidem, pag. 128.
10 - Ibidem.
11 - Ibidem.
12 - Ibidem, pag. 135.
13 - Ibidem, pag 140.
14 - Ibidem, pag. 143.
15 - Ibidem, pag. 147.
16 - Ibidem, pag. 151.
17 - Ibidem, pag. 173.
18 - Ibidem, pag. 215.
19 - Ibidem, pag. 206.
20 - Ibidem, pag. 228.
21 - Ibidem, pag. 229.
22 - Ibidem, pag. 246.
23 - Ibidem, pag. 274.
24 - Ibidem, pag. 276.
25 - Ibidem, pag. 280.
26 - Ibidem, pag. 283.
27 - Ibidem, pag. 288-289.
28 - Ibidem, pag. 293.
29 - Ibidem, pag. 290.
30 - Ibidem, pag. 294.
31 - Ibidem, pag. 295.
32 - *Sfinţi români şi apărători ai legii strămoşeşti,* Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 1987, pag. 455-456.

Adevărul despre învăţământul rural din România

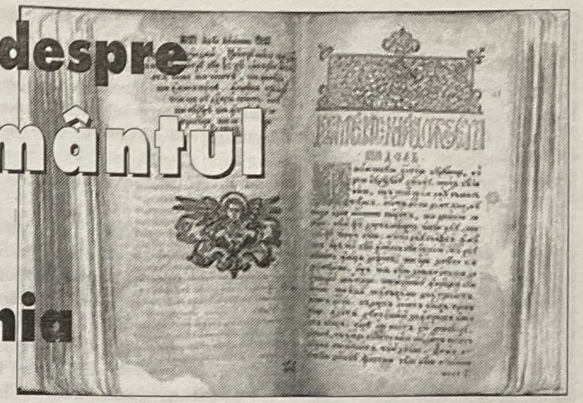

Mihail ALBIŞTEANU

Un sondaj de opinie recent arată că majoritatea românilor preferă un loc de muncă sigur, chiar dacă mai prost plătit, faţă de unul bine plătit, dar nesigur. În prima categorie intră şi bugetarii. E drept că România este încă un stat super-birocratic, în care mulţi mănâncă pâinea statului degeaba. Există prea mulţi funcţionari în unele domenii. În armată am văzut ofiţeri şi subofiţeri care luau milioane bune pentru că mutau o hârtie dintr-un birou în altul. Nici învăţământul nu face excepţie. Dar, aşa cum un stat nu se poate lipsi de armată sau de funcţionari, nu se poate lipsi nici de dascăli.

Guvernul a gândit o soluţie de compromis: salariile mai mari, la un număr de cadre didactice diminuat. Însă, nu s-a mişcat nimic, fiindcă sunt prea multe cadre didactice necalificate în sate, datorită condiţiilor de muncă inumane. Totuşi, în apropierea oraşelor, procentul de cadre calificate depăşeşte de multe ori 80%. Aceşti oameni, dintre care unii foarte bine pregătiţi, sunt printre cei mai defavorizaţi din România. Pentru exemplu, vom analiza lua situaţia cadrelor didactice dintr-o comună de lîngă Iaşi.

O treime din salariu pe navetă

În cazul comunei noastre, naveta unui dascăl îl costă pe acesta 600.000 lei lunar, adică aproape o treime din salariul său pipernicit. Legea spune că primăriile suportă până la jumătate din costurile navetei, dacă au posibilităţi. Dar, în 2001, spre primăvară, primăria comunei, al cărui nume îl trecem deocamdată sub tăcere, rămăsese fără iluminat stradal şi fără telefon datorită neplăţii facturilor. În fapt, în 2001, într-o singură lună, primăria a dat câte 100.000 lei pentru majoritatea cadrelor didactice din comună. În lipsa fondurilor locale, mulţi profesori de ţară recurgeau la stratagema vizei de flotant false, pentru a obţine spor de zonă şi a-şi acoperi astfel măcar o parte din cheltuieli. Nu e vorba de corupţie aici, ci de disperare. Naveta nu-ţi consumă doar banii, ci şi nervii, timpul şi energia. Autobuzele sunt particulare şi deseori nu respectă orarul, aşa că trebuie să iei ocazii pentru a ajunge la timp la ore, ceea ce e în egală măsură scump şi periculos. Apoi, unele autobuze sunt adevărate coşmelii ambulante: uşile nu se închid, vara e căldură şi praf, toamna e frig şi ploaie, întotdeauna este aglomerat. Se mai adaugă curentul, beţivii, mirosurile înţepătoare, cuvintele urâte. Uneori trebuie să mergi pe jos, pe drumuri desfundate, prin noroi sau praf. Deseori şcolile funcţionează în două schimburi, aşa încât se întâmplă ca iarna destule profesoare să se expună unor riscuri, întorcându-se acasă singure, prin beznă.

Umilinţă

În perioada interbelică, ţăranul respecta măcar patru oameni în sat: preotul, medicul, învăţătorul şi primarul. Astăzi, dacă de ceilalţi trei încă au nevoie, de dascăli sătenii nu mai au trebuinţă. La ce-ţi foloseşte învăţătura în democraţie, dacă, te alegi cu două milioane de lei salariu? Asemeni părinţilor lor, elevii nu au respect pentru carte.

Pe lângă faptul că nu au cultul muncii (unii au în schimb cultul furtului), unii părinţi şi elevi consideră că: "Profii de la ţară sunt slab pregătiţi. Cine ar putea să vină aici?". La ce bun să le explici că în mare parte titularizările şi detaşările în oraş se fac rar şi "pe ochi frumoşi"? Iarna, focul se face cu lemne, care mai mereu nu sunt suficiente, aşa încât în şcoli e frig şi umezeală; elevii şi profesorii stau îmbrăcaţi în clase. Unele şcoli şi grupuri sanitare stau să se dărâme. Dacă se strică ceva (clanţe, sobe, uşi, ferestre), nu are cine să le repare şi nici fonduri nu sunt. Totul funcţionează pe bază de improvizaţie şi cârpeală. Dacă ministerul sau autorităţile locale alocă fonduri pentru reparaţii sau pentru construcţii, sigur lucrurile se vor opri la jumătate.

Mizerie, boală, nepăsare

Condiţiile materiale precare ale şcolii nu reprezintă decât o reflectare a situaţiei comunităţii în ansamblu. Numeroase familii sunt sărace şi dezorganizate, cu părinţi alcoolici. Copiii sunt bătuţi acasă, forţaţi să muncească de la vîrste fragede; sunt trimişi rar la şcoală, murdari - şi numai pentru a încasa alocaţia de la stat. Unele case sunt adevărate focare de infecţie cu hepatită şi păduchi, une-

ori cu TBC. Dascălii sunt supuși astfel unui pericol permanent.

Unii copii suferă de tulburări de comportament, au memorie slabă, nu se pot concentra, ilustrînd exact zicerea "făcuți la bețe". Alții sunt foarte inteligenți, dar puțini au un mediu familial care să-i susțină în efortul de învățare. Ca urmare, rezultatele școlare sunt pe măsură, și nu din vina profesorilor. Aceștia nu au deseori nici măcar satisfacția muncii, rareori putând să ducă elevi la olimpiade județene sau naționale.

Cum elevii nu au nici timpul, nici posibilitățile materiale, nici disponibilitatea spre lectură, modelele lor sunt cele din viața reală, alese nu de puține ori dintre rudele, prietenii sau vecinii "aureolați" de anii petrecuți prin penitenciare.

Lipsa lecturilor se reflectă și în vocabularul sărac pe care-l au elevii, ceea ce-i dezavantajează în raport cu elevii de la oraș, care, chiar dacă nu citesc, au măcar televiziunea prin cablu.

Există, totuși, și o minoritate formată din oameni cu suflet și conștiință. Datorită acestora, unele școli sătești, lipsite de sprijinul autorităților centrale și locale, nu s-au prăbușit încă.

Diversiunile guvernului

Față de greutățile din învățământul rural, guvernul ar putea măcar să asigure o salarizare decentă. Dascălii sunt ignorați voit, până când sunt aduși în situația de a face grevă. Cum adie vânt de răzmeriță, guvernul scoate tolba cu minciuni, pe care le împrăștie cu ajutorul mass-media: cresc salariile spectaculos, se dau tichete de masă, se acoperă cheltuielile profesorilor navetiști; profesorii fură din banii statului cu ajutorul vizelor de flotant; profesorii câștigă sume uriașe pregătind elevii în particular. Cu astfel de diversiuni, guvernul își atinge două scopuri: previne greva și compromite pe dascăli în ochii opiniei publice.

Cine verifică ce și cum se dă? Iar când va începe greva, românii vor spune: "Li s-au făcut facilități, fac pregătiri, iau și cadouri, fură statul cu vize de flotant false, au și vacanțe lungi, muncesc doar 18 ore pe săptămână și tot mai vor?"

Se uită că cele 18 ore trebuiesc pregătite, că se fac planurile de lecție, planificări, evaluări, cursuri de perfecționare, iar vacanțele sunt necesare, căci munca zilnică cu sute de copii neastîmpărați este epuizantă. Cadouri nu știu dacă s-au dat vreodată dascălilor de la țară, unde toată lumea e sărăcită.

Profesorii s-au lăsat, aproape de fiecare dată, păcăliți de promisiuni și au renunțat la "înghețarea" anului școlar. Cum se vedea scăpat în vacanță, guvernul își amintea că are probleme mai importante decât învățământul, contând, ca întotdeauna, pe bunul simț și responsabilitatea dascălilor. Și va proceda așa până când nepăsarea sa va cauza o zguduire profundă a învățământului românesc.

Ciocnirea altor CIVILIZAȚII

Corina BISTRICEANU

Titlul unei cărți de mare impact ne-a sugerat ideea de a renunța la pudoarea teoretică și de a lansa un nou conflict intercivilizational, deși nu întotdeauna este bine să te întrebi asupra sistemelor globale de tipul civilizațiilor, mai ales când hegemonia lor amenință libertatea de gândire. La începutul acestui an, Delegația Comisiei Europene în România a finanțat o anchetă socială pentru a lamuri cât de pregătiți sunt locuitorii lumii noastre rurale pentru a deveni cetățeni europeni. Rezultatele au uluit prin claritatea cu care au opus două modele de civilizație, una europeană, cea către care ne străduim voit să ne îndreptăm și cea țărănească, sublimată vreme de milenii în inconștientul nostru colectiv.

Întrebați despre cât de familiară le este orientarea europeană a politicii noastre naționale, un sfert din țăranii români declară că nu au auzit niciodată despre structura europeană care se pregătește să îi integreze, și mai mult de trei sferturi nu îi cunosc instituțiile și nici intențiile. Ca urmare, ei nu s-au putut pronunța nici asupra gradului de compatibilitate dintre societatea în care trăiesc și

cea care îi așteaptă, ca o împărăție promisă, parcă mai îndepartată și mai abstractă decât cea a cerurilor. În condițiile unei atari ignoranțe, nici nu este de mirare că 40% din ei se îndoiesc de avantajele "aderării": mai exact, numai 27% cred că europenizarea le va oferi mai multe posibilități de a-și pune pe picioare propria fermă agricolă sau zootehnică și doar 32% prevăd o creștere a veniturilor propriilor gospodării. Scepticismul oamenilor s-a accentuat atunci când li s-a pomenit, prima dată pentru marea lor majoritate, despre restricțiile europene în ceea ce privește producerea de carne și lapte și cultivarea viilor hibride. Nu numai proiectele Uniunii Europene le sunt străine țăranilor noștri, ci și mentalitățile economiei de piață. Consumând, împreună cu rudele orășene (sau pseudo-orășene?), aproape tot ceea ce produc în gospodărie, ei nu sunt atrași de activitățile comerciale sau financiare. Chiar numai cuvântul "negustor" are, la români, o ușoară nuanță depreciativă, care trădează plasarea comerțului printre ultimile activități la care ar recurge pentru a-și asigura existența. Ca în orice societate agrară, în reprezentările colective ale românului de la sat negustorii sunt asimilați străinilor, atribuindu-li-se, de multe ori, vocația rătăcitoare a țiganilor. Și în ziua de astăzi, "a te țigăni" înseamnă a te tocmi pe sume mici, care nu îți fac neapărată trebuință. Această străinătate a comerciantului nici măcar nu era una privilegiată, ca a păstorilor, de pildă, care deschideau, prin poveștile lor, orizonturi metafizice necunoscute, ci ține de un anume materialism financiar perceput ca meschin în comparație cu fundamentalismul funciar al țăranului. Banii sunt demonici, pamântul este divin. Proprietatea asupra pământului, așa cum o înțeleg țăranii români, este o formă de pietate, nicidecum de posesie. Ei nici nu aveau voie, conform vechiului drept cutumiar românesc, să-și înstrăineze moșia, ci erau datori, sub apăsarea blestemului, să o încredințeze întreagă urmașilor, în același sistem succesional care a dominat marile civilizații antice, greacă și romană. Cum ne-ar putea mira, în asemenea context, "subdezvoltarea" pieței pamântului în România? Numai 10% din gospodariile țărănesti declară că au cumpărat pamânt și abia 5% că au vândut. Marea lor durere este că nu îl pot lucra, că rămâne neîngrijit; de aici și până la a-l face obiect de negoț mai este încă o cale lungă.

"Din punctul de vedere al mentalității dominante, țăranul român trăiește încă în Evul Mediu", sună o altă sentință a sociologilor care ordonează lumea rurală în chestionar. De ce? Pentru ca 94% dintre ei au closetele în fundul curții și încă se spală cu apă de ploaie sau scoasă din fântână. Este adevărat că în cetățile medievale, mortalitatea alarmantă a locuitorilor se datora, în primul rând, lipsei apei curente; odată construite rețelele de canalizare, sănătatea oamenilor s-a ameliorat. Vorbim însă de mortalitatea în oraşe, și nu în sate. La țară, densitatea mică a gospodăriilor, mediul natural, echilibrul vieții compensează, în planul igienei, robinetul băilor din locuințele urbane. Chiar dacă aproape 20% dintre mame afirmă că în primele luni de viață ale copiilor, îi îmbăiază de numai trei ori pe săptămână, sporul natural al comunităților rurale este semnificativ, în vreme ce la oraș el aproape nici nu mai există, sursa principală de populație a mediului urban fiind imigranții. Și în România, satele sunt generatoare de populație, în vreme ce orașele, în trecut din cauza mortalității mari, astăzi datorită natalității mici, sunt consumatoare de populație.

Eroarea celor care proiectează asemenea cercetări este credința oarbă în generalitatea unei evoluții care a contagiat, este drept, marea majoritate a culturilor vest și nord-europene. Este o eroare care a pătruns adânc și în teoriile care plasează satul și orașul la extremitățile unui continuum necesar. Distanța între acestea, deși mare, așa cum pare să fie cea care desparte spațiul rural românesc de metropolele Uniunii Europene, este, spun noii arhitecți ai istoriei, una ce trebuie neapărat parcursă. Dacă schimbăm însă perspectiva, putem descoperi două civilizații de vârste diferite, una, cea țărănească, foarte bătrână, puternică prin forța de conservare a tradiției, cealaltă, industrial-urbană, descurajant de tânără, al cărei atu este tocmai fluiditatea formelor pe care le adoptă. Nimic nu garantează filiația obligatorie a celei din urmă din cea dintâi. Prin urmare nimic nu ne îndreptățește să grăbim moartea satului pentru a putea proclama instaurarea noii domnii urbane. Și nici nu găsim îndreptățită anatema aruncată de modernitate asupra societății rurale românești: o comunitate retardată, barbară. Ea este, în primul rând, o civilizație specifică. În matricea stilistică a poporului românesc, există, spunea Blaga, o orientare spre pitoresc cu proporții de cult, prin care, din solidaritate cu natura, omul vrea să o îmbogățească creând o "lume podoabă". Aceasta determinantă poate fi și un puternic organ de asimilare a influențelor străine. Să nu ne temem, așadar, să observăm, la țăranii români, nu smerenia vasalului care așteaptă să fie inclus ordinii unei civilizații alogene, ci liniștea suverană a celui care are de ales dintre cele cu care este îmbiat de mesageri necunoscuți.

SFINȚENIA

scop al educației religioase în România

Silviu ALUPEI

"Satanica ofensivă declanșată împotriva sufletului românesc - începută la 23 august 1944 și continuată, perfid, după decembrie 1989 - nu va putea fi contracarată și nicidecum anihilată de un tineret lipsit de educație morală și de educație religioasă."

"Tînărului român, în special liceanului, aflat la vârsta de formare a caracterului, nu-i vorbește nimeni despre suflet, despre idealul de viață, despre conștiință morală, despre eroism, despre sfințenie."

Încă ne stă în putere să recuperăm acele direcții spirituale ale educației religioase - oferită tinerilor de statul român interbelic. Întărim sintagma "statul român", fiindcă focalizăm în acest documentar directivele spirituale asumate oficial de stat prin acele manuale de pedagogie, de etică, de morală creștină și de filosofie creștină, elaborate de Ministerul Instrucțiunii Publice (MIP) și predate Școlilor Secundare, Școlilor Normale și Seminariilor, în epoca interbelică. Fariseismul și demagogia unor oameni de cultură recenți sînt vizibile atunci cînd aceștia preamăresc epoca României Întregite, dar nu au întreprins nimic, după 1990, pentru a readuce învățămîntul de stat în matca moral-religioasă creată de nemuritorii pedagogi ai școlii românești interbelice (I. Gavănescul, Șt. Bârsănescu, I. Popescu-Teiușan, I.C. Petrescu, G.G. Antonescu, C. Kiriței escu, C. Rădulescu-Motru, S. Mehedinți-Soveja, Nichifor Crainic ș.a.).

Imoralitate cumplită

România interbelică a dat caractere (așa cum imperios a cerut M.S. Regele Carol I cel Înțelept, cînd a constatat, în 1890, imoralitatea cumplită a vieții publice românești). România interbelică a dat nenumărați eroi și martiri (și astăzi greu de "inventariat" de Biserică și Stat). România interbelică a dat nenumărate personalități, fiindcă școala de atunci se baza și pe educația religioasă - care avea același "rang pedagogic" cu educația intelectuală (fetișizată astăzi, oriunde în lume, odată cu apariția "pozitivismului" fără Dumnezeu).

Politica României post-decembriste, viața publică a țării sînt dominate de foști securiști, de foști nomenclaturiști comuniști, de foști agenți KGB. Cum va reuși tineretul de astăzi să constituie o alternativă (politică, civică sau profesională) în lupta națională cu această faună blestemată, în condițiile în care ministerul de resort a exilat din programele învățământului de stat autentica educație religioasă, care a constituit fundamentul personalității românului interbelic?

Pedagogia lui Șt. Bârsănescu

Celor care vor obiecta că nu există modele oficiale pentru a reabilita veritabila educație religioasă în România creștină, le vom răspunde cu tratatul marelui profesor Șt. Bârsănescu, intitulat Pedagogia (editat de MIP, 1932). În antetul paginii de gardă a tratatului apare scris: "Curs complet de Filosofie și pedagogie pentru Licee, Școli Normale și Seminarii".

Acest manual a stat la baza formării celor care aveau să ajungă învățători, profesori, pedagogi în învățământul de stat. Altfel spus, dascălii României interbelice au avut la căpătîi, în anii de studii, tocmai acest manual. Să notăm că tratatul-manual a dispărut din programa analitică a ministerului în 1938, cînd Carol al II-lea (cel Ticălos) a instaurat dictatura personală prin care a urmărit - cu oarecare succes - disoluția culturii creștine și prigonirea naționalismului creștin.

De reținut că tratatul profesorului Bârsănescu purta girul științific al unor somități în domeniu, cum sînt prof. univ. Petre Andrei, prof. univ. Mihail Ralea ș.a.

Tineri dezorientați

Deschidem această perlă a gîndirii și simțirii creștine pe care ne-a lăsat-o marele profesor Șt. Bârsănescu de la Universitatea din Iași.

Astăzi, statisticile infracționalității (și chiar cele ale delincvenței juvenile) ne indică o stare de înfricoșătoare a-moralitate și de i-moralitate (cu dese accente de ... criminalitate, fie aceasta și economico-financiară!). Cauza? Faptul că școlile din România comunistă și postcomunistă au scos și scot pe bandă rulantă rebuturi umane, rebuturi morale, adică indivizi lipsiți de religiozitate. Să zăbovim puțin asupra acestui cuvînt - "religiozitate". În tratatul de Pedagogie stă scris că "prin educație religioasă se înțelege activitatea pentru dezvoltarea religiozității individului".

Astăzi, bunicii și părinții noștri se plîng, într-o cutremurătoare disperare, că tinerii români sînt dezorientați. De ce oare? Ne explică prof. Șt. Bârsănescu, în cartea sa: "Nu putem lăsa pe seama copilului grija de a-și aduna singur, la întîmplare, noțiuni ca: Dumnezeu, viață viitoare, sensul lumii etc. Fără o educație religioasă, copilul lăsat pradă influențelor divergente ale culturii - ar rămîne dezorientat" (pag. 224).

O elită intelectuală și morală

În spiritul tratatului citat s-a format formidabila elită intelectuală și morală reprezentată de Mircea Eliade, Petre Țuțea, Mircea Vulcănescu, George Furdui și Traian Cotigă (președinți ai studențimii creștine între 1934 și 1956), Victor Puiu Gârniceanu, George Racoveanu, Viorel Trifa și Dumitru Mageron. Aceeași carte esențială ne spune și care este scopul educației religioase: "(...) Alături de recunoașterea unei ordini superioare, subordonarea vieții noastre acestui principiu - e al doilea scop al educației religioase: sfințenia" (pag. 226). Să meditățm la acest scop. Cine vorbește astăzi "laicatului ortodox" de sfințenie? Rari sînt și preoții care abordează acest subiect. Căci cine mai crede azi că pot fi sfinți printre noi? Pînă și celor mai curați duhovnici le sînt inventate păcate grele și sînt ponegriți în presă pentru a fi distruși ca persoane și ca preoți.

Este inacceptabil faptul că nici în liceu, nici în universiate nu se mai pomenește nimic despre suflet. Profesorii de psihologie materialistă (educați în spiritul marxist-leninist al școlii lui Makarenko din URSS) au scos cuvîntul suflet din cărțile și manualele de psihologie școlară. De pildă, după 1990, în manualul de psihologie predat la liceu (clasa a X-a), actualii profesori de "pedagogie marxistă" au înlocuit cuvîntul suflet cu termenul botezat SPU - care înseamnă "Sistemul psihic uman"! Așadar, psihologia este știința care studiază acel psyche - care în limba greacă înseamnă "suflet", dar în școlile românești reprezintă ... SPU! Să notăm că aceste manuale, cenzurate marxist la capitolul... "suflet", constituie o parte din programa materiilor de admitere la Facultățile de Pedagogie, Psihologie, Sociologie și Asistență Socială în Universitățile de după revoluție. Aceste "facultății atee" sînt patronate de aceiași profesori materialiști ale căror gîndire ("științifico-leninistă") și viață nu au nimic de-a face cu valorile sufletului românesc și cu... Sfințenia Bisericii lui Hristos, cu sfințenia din tratatul interbelic al lui Șt. Bârsănescu.

O Românie religioasă într-o lume New Age?

Ce loc ocupă Mîntuitorul Hristos în educația religioasă oferită tinerilor din statul român interbelic? Potrivit aceluiași tratat al profesorului Bârsănescu, învățământul de stat își însușise doctrina hristică pe care o considera vitală pentru formarea personalității românului. "La educația religioasă, ca educatori, suntem datori să ne preocupăm și de latura individuală și națională, pe care o comportă această chestiune. Cînd, deci, vorbim de scopul educației religioase în școala noastră, trebuie să avem în vedere o educație în spirit confesional, așadar - pentru poporul român - în spirit creștin. Deci, pentru noi, educația religioasă are ca scop formarea omului din punct de vedere al credinței în spirit creștin, adică în spiritul operei și ideilor lui Iisus Cristos" (pag. 226).

Acum înțelegem mai bine drama tineretului român de azi. România interbelică și-a educat vlăstarele "în spiritul operei și ideilor lui Iisus Cristos" și, astfel, a rezistat celor trei dictaturi criminale (carlistă, antonesciană și comunistă).

Acum, România este agresată mediatic și ideologic cu valorile neoprotestantismului american și cu ideile "europenizării moravurilor" (avort, homsexualitate, eutanasie, droguri etc).

Fără o veritabilă educație religioasă și cu un suflet searbăd, în care nu mai există Hristos, ci doar aberantul oximoron SPU, va reuși tînărul român să salveze sufletul neamului? Își va salva măcar sufletul său?

Dispariția din istorie a neamului românesc este un pericol mai apropiat decît credem.

Putința de a comenta neputința

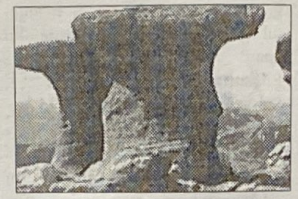

Silviu B. MOLDOVAN

Eseul colegului nostru Vasile Cernat (*Neputința la români*), publicat în numărul de debut al "Generației zero", este dinamită curată. Asta pentru că, așa cum "s-au adus mai multe răspunsuri, unele dintre ele contradictorii" la întrebarea "ce ne caracterizează mai mult ca românii?", se pot emite mai multe aprecieri, chiar foarte contradictorii, despre eseul colegului nostru. În ce mă privește, aprecierile sunt întrutotul pozitive, și se va vedea și de ce.

Eseul pornește de la constatarea unor oameni de știință americani că "poporul român suferă de o neputință dobândită". Fenomenul, numit de psihologia contemporană neputință dobândită (N.D.), s-ar datora în acest caz "nenumăratelor lovituri la care l-a supus istoria încă din momentul formării lui"; din acest motiv poporul român "a fost învățat să fie neputincios și, chiar dacă are putere să facă istorie, el n-o va face tocmai datorită acestei învățări negative, dăunătoare".

Trăim o perioadă în care demagogia abundă. Și nu numai ea, ci și cercetările superficiale, de suprafață. De preferință succesul maxim îl are metafora, chiar dacă aceasta nu e rodul înțelegerii profunde a fenomenului analizat. Colegul nostru se sustrage acestei tentații, ocolind explicațiile simpliste, conjuncturale ale neîmplinirilor noastre: "Problema e în noi înșine, aici se află cauza a ceea ce suntem, sau, mai exact, a ceea ce nu suntem". "Totuși, continuă el, nu trebuie să ne numim victime pentru că N.D. nu este o stare permanentă. Remediul ei, demonstrat tot prin experiment, este succesul".

De la Dimitrie Cantemir încoace cel puțin, numeroși autori au sesizat o anume labilitate psihică ce-i caracterizează pe români. Cauza acesteia probabil nu poate fi identificată, deocamdată, prin analogii cu psihologia individuală, dar examinarea "nenumăratelor lovituri la care ne-a supus istoria" poate fi, în lipsa unei alternative, o pistă interesantă. Sindromul românesc al neputinței, vizibil deopotrivă în viața politică dar și în domenii ca sportul, considerat marginal dar extrem de sugestiv în privința sănătății psihice a unei națiuni, nu se regăsește totuși în cazul unor popoare vecine, unele din ele chiar cu o istorie mult mai dură ca a noastră.

"N.D. este definită de două elemente: performanța slabă și comportament de abandon, de resemnare". Aici, colegul nostru face o dihotomie: performanțele noastre sunt slabe, dar "în privința comportamentului e greu sa spui ca românii sunt niște resemnați" (și ca argumente contra unei asemenea afirmații sunt invocați Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul "și atâția alții care nu au fost niște resemnați", precum și revoluția din decembrie). În ce mă priveste, lăsând istoria la o parte, aș îndrăzni să cred că lucrurile stau mai degrabă invers. Performanțele noastre sunt de regulă înalte, însă comportamentul nostru este cel al unor oameni inconstanți, neîncrezători în forțele proprii și complexați în fața străinătății, al unor oameni care se descurcă uimitor în situații-limită și clachează incredibil când succesul pare asigurat. Din această cauză performanțele nu se încheagă într-un bilanț final pe măsura lor. Tocmai în zilele când apărea periodicul nostru, naționala de handbal feminin a României rata, în stilu-i atât de caracteristic, câștigarea unei medalii la Campionatul Mondial.

Neputința la români este un eseu cu valoare emblematică, ilustrând exact tipul de reflecție de care are nevoie generația noastră și România în general. El poate constitui și un nimerit punct de pornire pentru o serie de demersuri înrudite: problema neputintei și a complexului românesc de inferioritate ar trebui să devină un subiect permanent al publicației noastre. Se pare, fără ocioase complexe de superioritate, că ardelenii și macedonenii sunt capabili să discute cu mai mult calm aceasta problemă. Și ar fi timpul s-o facă mai decis. Suntem, deocamdată, prea dominați de tipul de discurs plângăret, resemnat (sic!), care mimează cioranianul, fără a-l putea înțelege. De aceea, un eseu asemenea celui al colegului nostru ar putea stârni reacții contradictorii.

Întrutotul valabilă și propoziția finală, cu valoare concluzivă, a *Neputinței la români*: "Poate că acum suntem puțin obosiți". Sigur suntem. Și-atunci când ne vom reveni, vom începe prin a reflecta cum să scăpăm de obsesia neputinței.

9 februarie 1996

P.S. Textul de mai sus nu-l consider, prin nimic, actual. Fusese pregătit pentru o publicație care n-a mai apărut. L-am descoperit aproape întâmplator în arhiva proprie, unde, poate, era mai bine să și rămână. M-am gândit să-l public, totuși, acum, în primul rând din respect pentru lucrarea lui Vasile Cernat (psiholog de formație). Apoi, pentru ca în text este vorba despre un experiment american (așadar de maxim interes în România). În sfârșit, pentru că un eveniment recent a ocazionat exprimarea unor opinii pe aceeași temă. În noiembrie anul trecut, imediat dupa binevenita invitație adresată României de a adera la N.A.T.O., "Realitatea T.V." a găzduit o emisiune foarte interesantă, al cărei realizator a insistat, fără complexe (de nici un fel) tocmai asupra consecințelor pe care evenimentul respectiv l-ar putea și ar trebui să-l aibă asupra principalului nostru dușman: mentalitatea de învins. Concluzia emisiunii era destul de optimistă. Din păcate, consider că, cel puțin deocamdată, nu s-a întâmplat "nimic nou (îmbucurător) pe frontul" luptei împotriva acestei mentalități. Ba, dimpotrivă, parcă ne arătăm dornici să "proiectăm" această mentalitate și asupra altor națiuni, chiar a unor țări europene pe care, până mai ieri, le consideram modele absolute.

ZIUA și NOAPTEA

Paul GHIȚIU

Moartea ar fi trebuit să-i reamintească omului de neajunsurile și limitele existenței în materie și astfel să-l mobilizeze pentru a ieși din această stare și a se întoarce în Dumnezeu. Dar moartea are câteva neajunsuri, sau puncte slabe, repede speculate de omul pus pe căpătuială ca șef al ființelor și spațiilor naturii: pare imposibilă, sau oricum extrem de îndepărtată, deci nepericuloasă, o bună parte din viață; este întotdeauna a altora; pare evitabilă prin intermediul sexualității, care îi oferă omului o variantă (o justificare) de supraviețuire. Și chiar dacă în continuare înfricoșătoare, mai ales la boală și bătrânețe, sau când cineva drag dispare, și de neînvins, moartea a rămas un tonifiant pentru conștiință doar la bătrânețe sau la boală grea și nici atunci întotdeauna, sau tot mai puțin, pentru că cel mai adesea te aștepți până în ultima clipă să te uite. Poate dacă ar intra o dată în ea să o "trăiască"și s-ar întoarce apoi pentru un timp al ultimei șanse, oamenii ar folosi acest timp altfel. Dar acest lucru nu se întâmplă pentru că Dumnezeu vrea să ne întoarcem către el nu din frică (de ce ne așteaptă sau de ce pierdem) ci în alegerea liberă a iubirii.

În această situație, noaptea a fost șansa omului de a nu-și uita originea și dimensiunea, adică de a nu-și pierde complet capul. Nesfârșită, misterioasă și neînțeleasă, adesea înfricoșătoare, noaptea a fost timpul în care omul își pierdea siguranța: din stăpân al naturii devenea fragilă parte a unui Univers peste puterile lui de cuprindere și imaginare. Biblia nu ne spune dacă omul a avut focul din chiar momentul izgonirii din Rai, sau l-a căpătat mai târziu, dar dacă nu l-a avut e lesne să ne imaginăm cât de teribile trebuie să fi fost acele nopți în care, atunci când lipsea și lumina unei Luni pline, lumea pe care o știai se pierdea într-un ocean de întuneric prin toate copleșitor, în care până și cei apropiați își pierd consistența diurnă și rămân doar un miros, o atingere sau o voce. Nimic nu mai e ceea ce era, ceea ce părea supus scăpa din robie și devenea o posibilă amenințare.

În fața acestei implacabile răsturnări de situație, omul a încercat să se apere, să-și refacă siguranța zilei și s-a ascuns în spatele focului, al peșterilor, mai târziu, al caselor. Dar noaptea de dincolo de ziduri rămânea un timp al reconcilierii, al revenirii, al echilibrului între trufie și spaimă, între senzația copleșitoare de putere și senzația copleșitoare de nimic. Trecerea de la întuneric la lumină se face și acum cu un mic tremur, un fior ca și cum te-ai întrupa în chiar acel moment. Și pentru că golul ei era încă proaspăt în trupul și mintea omului, acesta se ruga și apoi se culca.

Apoi omul a început să așeze între el și noapte mai multe ziduri și mai multă lumină și înconjurat de acestea i s-a părut chiar a o învinge (omul pentru a se justifica ca țărână are nevoie de a învinge, supune mereu ceva sau pe cineva). Rămâneau însă sub stăpânirea nopții spațiile exterioare pe care palida și trecătoarea lumină a ferestrelor nu reușea să i le fure, așa că mai târziu, când știinta și tehnica l-au ajutat, omul a adus lumina pe străzi și uliță. Primele luminate au fost orașele și lumina spațiilor exterioare a venit să se adauge altor cauze producătoare de himere. Omul orașelor a fost primul care a început să-l uite pe Dumnezeu și să se creadă Dumnezeu.

Față de oraș, satul sau gospodăria din sat se termină foarte repede și tot atât de repede începe stăpânirea deplină a nopții. Becul, care poate rămâne toată noaptea aprins scoțând curtea, casa și acareturile din întuneric și deci de sub neprevăzut, a participat și participă la transformarea omului de la țară care, mai sigur pe el, neglijează, uită sau chiar respinge tradițiile, nu mai vine la biserică și ajunge să trateze supranaturalul cu îngăduință, dacă nu chiar cu indiferență. Întunericul nopții, din grădină sau de dincolo de sat (unde poate conta din când în când pe mai misterioasa lumină a lunii și pe licăritul prietenos al stelelor), natura și manifestările ei extreme - secetă, inundație, vijelie, piatră, nămeți - fac ca în sufletele celor mai mulți să rămână totuși deschiderea către o altă posibilă lume.

Din cauza perspectivei noastre vizuale, cerul de zi, luminos și albastru, pare limitat. Viața noastră zilnică se desfășoară - deprindere în mare parte pornită din spațiul închis în care locuim - tot într-un spațiu închis, doar că mai mare. Suficient de mare cât să dea orgoliului nostru senzația de stăpânire peste ceva important. În acest spațiu delimitat de pământ (podea) și cerul pe care "umblă avioanele" (plafon) cu Soarele luminându-ne de sus (o altă limită, din moment ce îl vedem, e sus pe cer sau pe "bolta cerului") actorul principal e omul.

Există niște mici obiecte, așa-zis decorative, de felurite forme, dar mai ales sub cea a unei calote transparente cu fund plat opac și având în interior un decor, un lichid

și niște particule care agitate se împrăștie în lichid. La oprirea mișcării și așezarea obiectului pe fundul său particulele se lasă peste decor și dau o senzație de iarnă, de exemplu. Chiar acesta este și modul în care fiecare își închipuie - inconștient - lumea din jur: el în mijloc și o astfel de calotă, peste o astfel de tipsie, acoperindu-l împreună cu un anume peisaj urban, sătesc sau din natură.

Noaptea însă proiectorul se stinge și vedem că în spatele lui, în spatele acelei limite care părea definitivă - nematerială deși aproape materială - mai este ceva. Spațiul în care ne-am mișcat se extinde brusc și se schimbă. Spre deosebire de Soare, care e unul și încă și acela orbitor, stelele sunt multe, de dimensiuni felurite (uneori ca un praf care se adună ca nor de stele) și au în spate întunericul nesfârșit care e și în jurul nostru și e chiar și în noi. Dacă ziua totul e limitat, noaptea ne întâlnim cu necuprinsul pentru că, în fond, în întuneric nici noi nu mai avem contur.

Nici luna plină nu modifică imensitatea și măreția nopții: lumina ei palidă, reușește să acopere mai slabele stele, dar nu întunericul cerului, și cu atât mai puțin cel al pământului unde ne ajută să vedem forme dar nu și detalii. Noaptea cu lună plină este o noapte a umbrelor, a formelor întunecate.

Noaptea îi dezvăluie, sau îi reamintește omului eșecul începutului, pe care, într-un impuls simplificator și călduț pentru conștiința lui - cea a unui stăpân lipsit de responsabilitate - are pornirea, la lumina limitativă și asiguratorie a zilei, să-l uite, uitând odată cu el și cine este.

Recompensele TĂCERII

Cristi PANTELIMON

Grecii credeau că "teoriile" vechi și numai ele au valoare; cu cât o idee era mai veche, cu atât greutatea ei creștea. Noi credem sau vrem să credem contrariul. Cu asta, încercând să ne sporim valoarea proprie, de ființe ale prezentului, ne-am epuizat din prima clipă orice șansă de a supraviețui stingerii noastre, ne-am refuzat, altfel spus, posteritatea. O civilizație care nu investește decât în prezent a încetat de mult să mai existe.

*

Mă întrebați ce e iubirea? Este acel ceva care nu se epuizeaza doar cu vârsta fiecarui individ, ci și cu vârsta speciei. Altfel spus, părinții noștri erau mai capabili să iubească decât noi și mai puțin capabili decât părinții lor. Iubirea este sentimentul care scade geometric în populații, pe măsură ce umanitatea tinde aritmetic spre țărmul istoriei.

*

Orice culoare ar avea istoria, fundalul va fi întotdeauna roșu, din cauza sângelui.

*

"Iubirea de țară" nu a dispărut din cauza...țării, ci din cauza lipsei iubirii. Cum ar putea omul zilelor noastre, căruia lumea în care trăiește nu-i îngăduie nici un fel de sentiment, să-și iubească tocmai țara, adică realitatea cea mai abstractă a universului său mental? Iubirea de țară a rămas, într-adevar, singura formă de legătură între individul vremii noastre și grecul devotat polis-ului. Dar, în timp ce acesta din urmă se hrănea cu Homer și era sâcâit de tiradele lui Socrate, bietul nostru patriot de astăzi este alimentat cu filozofia hedonistă a anglo-saxonilor, a căror capacitate de a construi imperii se amestecă ciudat cu absența oricărei tensiuni sentimentale sau filozofice de adâncime. Americanii de astăzi sunt printre cele mai stupide popoare cunoscute de istorie, dar cu toate astea statul-imperiu pe care l-au construit e cu adevărat impresionant. Când istoria nu mai are nevoie de spirit pentru a se manifesta, înseamnă că nici omul nu mai are ce căuta în templul ei nestatornic.

*

Iată ce se poate întâmpla cu cuvintele: "temerar" a început să însemne cel care nu se teme de nimic, cel care înaintează aproape orbește într-o anumită direcție. Cuvântul vine de la "temere", adică de la teamă. Temerar este, de fapt, cel care, forțat să meargă înainte, "se teme" la tot pasul în ce privește soarta lui și a drumului său. Pentru lumea în care trăim acum, orbită de ideea avântului cu orice preț, temerarul a devenit un fel de berbec de săpat în mină, un automat al deschiderii de noi galerii de înaintare. Numai că...berbecii de mină înaintează în întuneric, ca și temerarii noștri de astăzi. Căci numai mașinile nu se tem de nimic, ele, care merg în întunericul cel mai deplin...

*

Înainte de a fi om, omul a fost fiară. După ce a devenit om, îl așteaptă un viitor de mașină. E corectă această "filosofie a istoriei"? Oare nu trebuie inversată?

*

Vedeți capătul Istoriei? Acolo, Adam încă o asteaptă pe Eva, care îl așteaptă, naivă, pe șarpe...

*

Să vorbim mereu despre aceleași lucruri, ne îndemna Heidegger. Asta și facem, doar că unii dintre noi își imaginează că sunt chemați să spună lucruri noi. Filozoful care a încăput pe mâna timpului prezent poate fi sigur că va fi uitat imediat ce glasul nu i se va mai auzi, la propriu.

*

Zboară, zi de zi, noapte de noapte atâtea gânduri spre Dumnezeu. Câte dintre ele se întorc ca fapte pe pamânt?

Cele șapte păcate capitale

Pr. Gh. CALCIU-DUMITREASA

Sfântul Apostol Iacov spune în Epistola sa sobornicească: "Frații mei, dacă vreunul va rătăci de la adevar și-l va întoarce cineva, să știe că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate." (5: 20)

De vreme ce, prin faptele mele, nu sunt în stare să mă mântuiesc, neavând credință destulă, poate mă voi salva prin ajutorarea celor rătăciți.

Un discipol al meu îmi scrie că articolul despre Mânie i-a fost de mare ajutor, prin fire, el fiind înclinat spre repede mâniere și mă roagă să mai scriu despre păcate, socotind că are mai multe decât a descoperit citind articolul. De aceea m-am hotărît să scriu despre cele șapte păcate capitale, dar nu într-un sens discursiv, ca într-un tratat de morală, ci într-o formă mai poetică, mai solicitantă și care să vă pună la încercare pe fiecare dintre cei care vă veți simți angajați.

Voi începe cu o poveste medievală, o poveste de dragoste naivă și care a trebuit să moară din cauza convenției sociale a vremii. În Evul Mediu, doi nobili își aveau domeniile alăturate, dar drumurile lor nu se întâlneau niciodată, pentru că o vrăjmășie de secole despărțea cele două familii. Cauza acestei dușmănii era obscură, detaliile se pierduseră cu trecerea veacurilor, dar ura rămăsese și se transmitea din generație în generație, ca un catehism satanic: dușmanii unuia erau socotiți prietenii celorlați și invers; fiii, nepoții și strănepoții se urau cu o ură mereu împrospătată.

Dar așa cum se întâmplă adesea, lanțul urei trebuia să se rupă odată printr-o verigă a iubirii: fiul unuia dintre nobili s-a îndrăgostit de fiica nobilului dușman și aceasta de el. Aveau întâlniri secrete și-și făceau jurăminte de credință veșnică pe care, cu puritatea tinereții, le socoteau valabile, mai tari decât vrăjmășia și decât moartea. Din nefericire, tatăl fetei a aflat despre această iubire și a tăiat scurt tinerilor orice posibilitate de a se mai întâlni. Pentru a pune capăt oricărei speranțe de continuare, a hotărît ca fiica lui să se mărite cu un alt tânăr nobil și frumos. Pe vremea aceea, autoritatea părintească era absolută și fata s-a supus voinței tatălui său, dar neliniștea ei a început s-o chinuie tot mai mult, pentru că nu se putuse întâlni cu iubitul său ca să-i poată explica ce se întâmplase. Ceea ce o tulbura cel mai mult era faptul că iubitul ei făcuse o făgăduință: dacă ea se va căsători cu altul, în ziua cununiei, el se va sinucide. Ea știa că el își va ține cuvântul.

În acest timp, pregătirile de nuntă se apropiau de sfârșit și fata încă nu găsise o soluție prin care să împiedice eventuala nenorocire. Toată lumea se pregătea pentru nuntă. Nobilii și, în special, doamnele, se dădeau de ceasul morții pentru a fi invitate la nunta aceasta. Tatăl miresei obținuse o favoare neașteptată din partea regelui: acesta acceptase să-i împrumute, pentru eveniment, pe bucătarul palatului, celebru în toată țara, mai ales pentru un fel special de mâncare, cu o rețetă secretă, un fel care era pregătit în taină, de care bucătarul era foarte mândru și

care trebuia servit numai în ziua banchetului, altfel îşi pierdea gustul.

A sosit şi dimineaţa nunţii şi fata încă nu era hotărîtă ce să facă. O necunoscută din mulţimea invitaţilor care se pregăteau de nuntă i-a şoptit că iubitul îi trimetea prin ea mesajul morţii sale. Îmbracata în rochia de mireasă, fata şi-a implorat tatăl s-o lase să meargă la tânăr spre a-l convinge să nu se sinucidă. Pentru severitatea tatălui, ceea ce auzea de la fiica lui era aproape o lovitură fatală: fiica lui să se ducă la fiul duşmanului său de moarte chiar în ziua nunţii! Fata plângea şi-i spunea că moartea iubitului va apăsa pe viaţa ei până la sfârşit. După atâtea lacrimi, spre surprinderea lui însuşi, tatăl a acceptat. Dar i-a spus că va trebui să meargă pe la fiecare invitat să îi ceară îngăduinţa. Mai întâi la mire, apoi la nuntaşi, la bucătar, fiindcă altfel, el va cădea în disgraţia regelui.

Rănit în mândria lui de nobil, tatăl s-a închis în biroul său, până la întoarcerea miresei.

Deşi gelozia i-a întunecat la început mintea, mirele şi-a dat acordul, având promisiunea fetei că se va întoarce pentru ceremonie. Apoi, bucătarul regelui a acceptat şi el, deşi părea că i se surpă toate pregătirile ce le făcuse până atunci.

Invitaţii, crema nobilimii, au aflat şi ei că toată bârfa lor despre perechea de miri ascundea o mare tragedie. Deşi îşi pierduseră ziua degeaba, toţi mesenii au îngăduit fetei să se ducă la fostul ei iubit.

Fata a luat o trăsură care a dus-o până într-un loc de unde trebuia să mearga pe jos, traversând o pădure şi un râu adânc, pe un drum secret pe domeniul nobilul tată al fostului său iubit.

Pe când traversa pădurea, fata a fost oprită de un hoţ. Ea i-a spus dintr-o răsuflare povestea ei, rugându-l cu lacrimi s-o lase să plece. Toate podoabele îi trebuiau pentru nuntă.

Poate ca un înger al Domnului o însoţea pe tânără, căci hoţul s-a înduioşat şi a lăsat-o să plece fără să o jefuiască. Fata a ajuns la râu. Acolo era un păcătos care primise canon de la duhovnicul său să treacă râul cu barca toată ziua şi jumătate din noapte, dintr-o parte în alta, fie că avea, fie că nu avea călători. Era foarte leneş şi pentru asta îl pedepsise în felul acesta duhovnicul lui. Îi acordase o singură zi de odihnă: duminica. Dacă însă călca ziua de duminică, săptămâna următoare nu mai avea dreptul deloc la odihna scurtă de trei ceasuri pe noapte. De aceea, nici nu a voit să audă rugămintea fetei ca s-o treaca dincolo. În cele din urmă, s-a înduioşat şi a trecut-o, călcând duminica.

Fata a traversat grădina castelului şi a intrat în apartamentul tânărului.Toate i se păreau cunoscute. A ajuns în camera lui şi l-a găsit palid, în faţa oglinzii, ţinând în mână sabia cu care trebuia să se străpungă. Aştepta numai ca oamenii săi să-l anunţe ca mireasa a intrat în biserică, pentru a desăvârşi actul propriei sale morţi. În clipa aceea a văzut, prin oglindă, pe iubita lui albă la faţă şi plânsă, stând ca o stană de piatră. S-a întors spre ea, cuprins de un val uriaş de dragoste. O vedea aievea şi nu-i venea să creadă. A cuprins-o năvalnic în braţe şoptindu-i că, de acum, nimic nu-i va mai putea despărţi, că vor rămâne veşnic împreună. Fata însă a căutat să-l domolească şi i-a spus cu lacrimi ce s-a întâmplat şi prin câte a trecut până a ajuns la el şi de ce a venit.

Tânarul a acceptat, într-un final, s-o lase să se întoarcă la mirele ei.

Istorioara aceasta nu are ca scop să vă spună o poveste de dragoste, de aceea nu ne interesează ce s-a mai petrecut cu mireasa, cu mirele şi cu iubitul.

Istorioara aceasta nu se termina aici, pentru că scopul ei este o investigaţie psihologică abisală. Adâncurile pe care nu vi le cunoaşteţi sunt solicitate de această povestire simplă şi naivă.

Vă cer ca, în primele trei minute după ce aţi terminat de citit, să vă răspundeţi fiecare, pentru el însuşi, care dintre personajele povestirii a sacrificat cel mai mult pentru mireasă? Tatăl fetei? Mirele? Bucătarul? Mesenii? Hoţul? Leneşul? Iubitul?

Ştiu că fiecare va răspunde în felul său, unii spontan, alţii după o scrupuloasă cântărire, iar alţii, au mers pe alături de problemă.

Persoanele au judecat îndelung, au ajuns la concluzia că toţi au făcut un sacrificiu, în mod egal, pentru mireasă. Realitatea este că în noi sunt toate cele şapte păcate capitale, unele practicate într-o măsură mai mare, altele în mai mică măsură, altele înnăbuşite.

Dar nu toate sălăşluiesc în noi în aceeaşi măsură că în diavol.

Este o greşeală să nu răspunzi spontan, pentru că numai atunci ai şti ce păcat este mai puternic în tine.

În ceea ce priveşte persoanele care au spus că fata a făcut cel mai mult, au săvârşit o greşeală imensă. Întrebarea era clară: cine a sacrificat cel mai mult pentru mireasă. După cum vedeţi, mireasa nu are nici o consistenţă, ea este pură, dincolo de posibilitatea umană. Rolul ei a fost, de fapt, rolul îngerului.

Cei care au dat acest răspuns ascund un foarte mare păcat. Demonul diversiunii v-a deturnat de la întrebare şi de la răspuns. El v-a inculcat ideea că sunteţi desăvârşiţi, că sunteti asemenea miresei, puri. El v-a târît în cea mai mare minciună, că nici măcar să nu vă descoperiţi o urmă de păcat. Pot spune că aţi fost victimele directe ale lui Lucifer: El v-a îndemnat să evitati răspunsul.

Nădăjduiesc însă că aţi fost victime accidentale ale unei înşelări de o clipă din partea demonului.

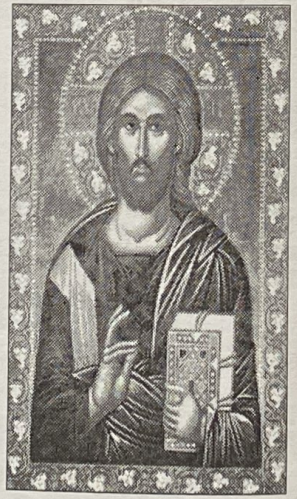

O ipoteză tulburătoare:

Elinii din Pont îl cheamă pe Apostolul Andrei în Scythia Minor

Dumitru MANOLACHE

De la Herodot până la Iulian Apostatul, antichitatea este unanimă în a recunoaşte geţilor o adâncă religiozitate, care le pătrunsese şi le determinase viaţa în toate împrejurările. Dacă ne referim numai la clasa preoţească a dacilor, putem vorbi de ea ca de un adevărat ordin călugăresc: ei trăiau fără femei, se abţineau de la orice hrană vie, mâncând numai miere, lapte şi brânză. "Poporul îi numea precuvioşi şi călători prin nori, îi ţineau în mare cinste pentru viaţa lor sfântă şi nimeni nu se atingea de dânşii. Numele lor era, la geţii din dreapta Dunării, acela de ktistai, la cei din stânga Dunării, ca şi la daci, acela de polistai, ambele expresiuni corespunzând aceleiaşi idei: ktistai= fondator, polistis=fondator de oraş (Poseidonios, la Strabo)". La rândul său, Flavius Josephus îi asemăna pe aceşti preoţi cu secta esenienilor din Palestina.

"Faptul că oameni ca Poseidonios şi Flavius Josephus îi citau pe călugării geţi ca pilde general cunoscute, spre a putea explica alte organizaţiuni mai puţin cunoscute, ne dovedeşte vechimea şi seriozitatea acestei instituţii social-religioase getice", sublinia Vasile Pârvan, în Getica.

Coordonatele care definesc caracterul profund religios al populaţiei de la Istru au fost cunoscute, credem noi, şi de Sfântul Apostol Andrei, încă de pe vremea când se afla la Ierusalim, înainte de plecarea în marea misiune de evanghelizare a ţinuturilor din jurul Pontului Euxin. Acestea îi fuseseră comunicate, spunem noi, de chiar locuitorii din Pont. Iar dovada ne-o oferă chiar Biblia.

"Cei ce locuiesc în Pont"

La momentul Cincizecimii, prezentat de "Faptele Apostolilor", când asupra apostolilor se pogoară Sfântul Duh, printre martorii prezenţi la acest tulburător eveniment sunt enumeraţi şi "cei ce locuiesc...în Pont". Probabil pelerini sau negustori sosiţi cu treburi la Ierusalim, tocmai din îndepărtata Scythie, provincia Imperiului roman de la Pontul Euxin.

Dacă coroborăm această informaţie cu cea pe care o găsim relatată în "Evanghelia după Ioan"(12,20-23)- "Erau nişte elini din cei ce se suiseră să se închine la sărbătoare(este vorba de sărbătoarea Paştelui evreilor din anul în care a fost crucificat Iisus-n.n). Deci aceştia au venit la Filip, cel ce era din Betsaida Galileei, şi l-au rugat zicând: Doamne, voim să vedem pe Iisus. Filip a venit şi i-a spus lui Andrei, şi Andrei şi Filip au venit şi I-au spus lui Iisus. Iar Iisus le-a răspuns zicând: A venit ceasul să fie preaslăvit Fiul Omului"- am putea presupune că "locuitorii din Pont" evocaţi în "Fapte" sunt unii şi aceiaşi cu cei care solicitaseră sprijin lui Filip şi Andrei pentru acea "audienţă" la Iisus, pomenită de Ioan.

Martori ai Cincizecimii

Dorind foarte mult să-I vorbească lui Iisus, aceştia L-au urmat îndeaproape în acea săptămână teribilă în care Fiul Omului a fost supus patimilor. Martori direcţi sau din umbră ai tuturor evenimentlor miraculoase care s-au petrecut de la Învierea Mântuitorului până la Înălţarea Lui la Ceruri, şi apoi încă zece zile

până la Cinzecime, pare extrem de credibil faptul că aceşti negustori elini, sau pelerini din Pont, veniţi la Ierusalim cu treburi sau special pentru a-L întâlni pe Iisus, despre care auziseră în ţinuturile lor, să fi îndrăznit insistent să-i abordeze pe apostoli. Şi la care dintre aceştia puteau apela mai lesne ? Evident, la cei pe care îi întâlniseră, mai întâi, cu prilejul acelei audienţe relatate în "Evanghelia după Ioan".

În atmosfera tulburătoare a clipelor Cinzecimii, Petru rosteşte o primă cuvântare misionară, cerându-le celor prezenţi să se pocăiască şi să se boteze fiecare în numele lui Iisus Hristos, "spre iertarea păcatelor voastre, şi veţi primi darul Duhului Sfânt."

Dintr-o versiune occidentală a aceloraşi "Fapte", considerată şi ea autentică, aflăm că nu numai Petru a vorbit în ziua Cinzecimii, ci şi ceilalţi apostoli ai Domnului au rostit cuvântări misionare, în diverse puncte ale Cetăţii Sfinte. Ipoteză absolut plauzibilă, de altfel. Pornind de aici, ne exprimăm părerea că elinii din Pont au ascultat predica apostolului Andrei, numărându-se şi ei, probabil, printre cele trei mii de suflete care au primit Taina Sfântului Botez în acea zi, cerându-i apostolului să vină şi în ţinuturile lor, spre a predica Evanghelia Mântuitorului, cu care, probabil, nu reuşiseră să stea faţă către faţă.

Oamenii sosiți din Pont ascultă predica Sfântului Andrei

Ne bazăm această idee și pe convingerea pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, care, în "Istoria Bisericii Ortodoxe Române", din 1992, spune: "geograful grec Strabo (c.58 î. Hr.-c.21 d. Hr.), în lucrarea sa "Geografia", înțelegea prin Scitia tot Dobrogea. Nu trebuie trecut cu vederea faptul că în acest timp țărmul Mării Negre (Pontul Euxin) era împânzit de o serie de vechi colonii grecești, ceea ce ne face să credem că acestea au solicitat lucrarea misionară a unuia dintre primii propovăduitori ai noii învățături creștine".

Nu cunoaștem scopul exact pentru care elinii din Pont au sosit la Ierusalim, dar ceea ce văzuseră în cele câteva săptămâni de când se aflau în Cetate i-a convins că Acela răstignit pe cruce și înviat este Dumnezeul cel adevărat. Și tot atunci, probabil, au făcut legătura cu Zalmoxis, zeul suprem din nordul Istrului, despre care Mnaseas din Patrae spunea că este unul și același cu Saturn, iar Strabon, referindu-se la Saturn, arăta că acest zeu apare în antichitatea greco-romană și ca "deus Dake".

După ce au ascultat predica lui Andrei, s-au întâlnit cu el, poate peste câteva zile, au discutat și i-au cerut să vină în Scythia, în Pont, să predice învățătura Dumnezeului descoperit de ei la Ierusalim.

Scenariul prezentat ar explica de ce Pavel, Apostolul neamurilor, aflat înaintea lui Andrei în zonă, a fost oprit să meargă în…Bitinia, Pont și în Capadocia. De ce ? Pentru că aici fusese chemat Andrei, care tocmai urma să sosească.

Fără doar și poate că toate acestea au înlesnit misiunea apostolui Andrei și au favorizat decisiv succesul ei.

Deși consemnarea prezenței elinilor din Pont la Ierusalim în scrierile Noului Testament pare a nu lăsa loc la alte interpretări cu privire la originea lor etnică (unii cercetători sunt de părere că termenul de "elini" era atribuit și evreilor din diasporă), nu este exclus ca în straiele elinilor să se fi aflat, de fapt, (și) sacerdoți daci, care doreau să-L afle pe noul Zalmoxis. E numai o părere !

Lupta pentru integrarea BASARABIEI

Viorel PATRICHI

Cei mai mulți români din Basarabia, din Herța și din nordul Bucovinei au rămas acasă când tancurile lui Stalin au invadat ținuturile lor, în 1940 și în 1944. Era inerție? Lipsă de intuiție? Nu mai aveau reflexul autoconservării? Nimic din toate acestea.

A urmat dezastrul: execuțiile sumare, deportările, colectivizarea. Elitele au fost anihilate, dar fibra biologică a etniei a fost perpetuată de oamenii simpli din sate.

Lenin: "autodeterminarea popoarelor"

Unirea Basarabiei cu România, din 27 martie - 9 aprilie 1918, nu a realizat un sistem economic coerent în tot spațiul românesc. Integrarea culturală din perioada interbelică a fost singurul fenomen real, la care au participat intelectuali de talie din România: Nichifor Crainic, Gala Galaction și mulți alții. Unirea s-a datorat în mare măsură și conjuncturii externe. De ce Basarabia este prima provincie istorică, unde elitele au decis unirea cu Țara în 1918?

Se știe că ucrainenii ridicaseră

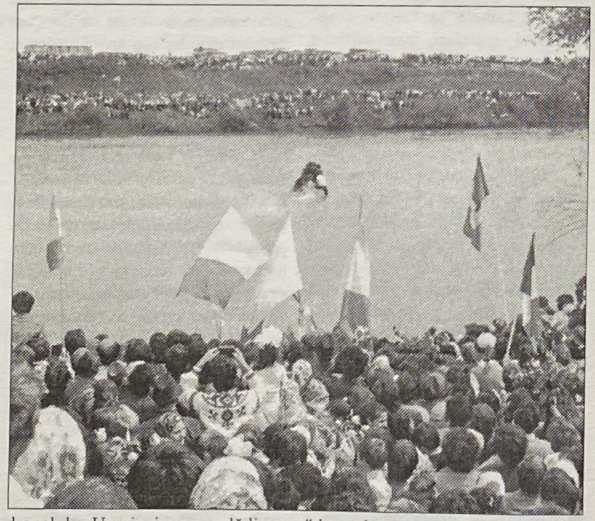

drapelul Ucrainei pe clădirea Sfatului Țării de la Chișinău, lucru care a grăbit unirea. O delegație de români, în frunte cu Ion Inculeț, pleacă la Moscova: Lenin vorbea frecvent în fața bolșevicilor despre "dreptul popoarelor din imperiul țarist la autodeterminare". Basarabenii l-au întrebat pe Lenin ce trebuie să facă. "Voi sunteți români. Locul vostru este lângă România", le-a spus Lenin, afirmație pe care a regretat-o și pe care a uitat-o imediat. Delegația s-a întors și unirea s-a făcut. Desigur, este cel mai simplist mod de a explica acest eveniment, dar întâmplarea este reală.

"Prost își apără interesele tovarășii moldoveni!"

O situație asemănătoare se va petrece după al doilea război mondial. Românii au tendința să-i demonizeze exclusiv pe ruși când vorbesc despre tragediile din teritoriile de est. După 1945, Kievul insista pe lângă Kremlin pentru dezmembrarea Basarabiei. Nikita Hrușciov provenea din Ucraina și deținea o funcție importantă pe lângă Stalin. El a prezentat proiectul de împărțire teritorială, care avea să devină realitate: nordul și sudul Basarabiei reveneau Ucrainei care dorea acces la Dunăre; nordul Bucovinei, Herța, nordul Maramureșului, nordul Slovaciei (Transcarpatia) trebuiau să revină tot Ucrainei pentru un cap de pod spre centrul Europei. Kievul și-a urmărit permanent interesele în raport cu România, la fel de intransigent ca Budapesta. La discuție a asistat și primul secretar al Partidului Comunist Sovietic Moldovenesc de la Chișinău, care nu a spus mai nimic. "Prost își mai apără interesele tovarășii moldoveni!", a constatat Stalin. Și dosarul s-a închis cum a dorit Kievul.

Fronturile salvării

Chișinăul este primul oraș din tot spațiul românesc, unde s-a produs mai întâi revolta populară anticomunistă. Mai întâi a fost Chișinăul, apoi au venit Timișoara și Bucureștiul. Și peste tot s-au organizat "fronturi populare de salvare națională". Basarabenii s-au revoltat pentru dreptul la limba maternă, la istorie națională, la independență, iar nu pentru mâncare și căldură. Ei trăiau mai bine decât românii de dincoace de Prut.

Elita românilor de la Chișinău și Cernăuți a renăscut din cenușă. Nu este doar o metaforă. Oamenii de cultură erau cei mai numeroși în această nouă mișcare de renaștere națională. Ei au mers din sat în sat, din casă în casă și au format primul guvern al Frontului Popular de la Chișinău, condus de Mircea Druc, un om care cunoștea foarte bine imperiul sovietic cu racilele sale. Fusese dat afară din partidul comunist și apoi, anchetat de KGB "pentru naționalism".

Ratarea unirii

Cele mai îndrăznețe reforme economice și spirituale au loc într-un singur an, 1990-1991, sub nasul Kremlinului: Basarabia își formează armată și servicii speciale de informații, școli, licee, universități cu predarea în limba română, elimină partidul comunist din viața socială, dar nu și structurile, își trimite copiii la studii în România. Apropierea de România, armonizarea legislativă cu Europa erau "ideile fixe" ale premierului Druc.

"Vreți republică independentă? Foarte bine, veți avea trei!", a avertizat Lukianov. Și a început diversiunea: primele lupte pe Nistru, conflictul cu găgăuzii din Comrat. Ion Iliescu semnează ultimul tratat cu Uniunea Sovietică. Mircea Druc este înlăturat la presiunea Kremlinului, este urmărit de Procuratura din Moscova și fuge în România.

Încep "podurile de flori" pe Prut. Românii de pe ambele maluri se îmbrățișează plângând. Are loc tentativa de lovitură de stat de la Kremlin, din august 1991. Elțîn decretează dezmembrarea URSS. Se creează vidul de putere pe Prut și Parlamentul de la București recunoaște independența necondiționată a "Republicii Moldova". Un singur parlamentar se opune acestei stupizenii colective: Claudiu Iordache. Basarabia va deveni tot mai independentă, dar față de București, iar nu față de Moscova. Acesta era scenariul.

Pași spre Rusia

Toate guvernele care i-au urmat lui Mircea Druc la Chișinău au însemnat pași înapoi pentru Basarabia: spre Rusia. "Modelul țărilor baltice" a fost abandonat și "Republica Molotov" intră în "Comunitatea Statelor Independente".

Cel mai retrograd și, deci, și cel mai antiromânesc dintre toate regimurile s-a dovedit cel condus de Vladimir Voronin și Vasile Tarlev. Controlând structurile parlamentare, comuniștii din Basarabia sunt confundați cu tot ce este mai agresiv în gândirea rușilor și ucrainenilor, deși printre ei se află mulți etnici români. Votul masiv pentru comuniști a avut motivație exclusiv economică: pe timpul comuniștilor, era mai bine, basarabenii și bucovinenii vindeau produse la Harkov, la Kiev, la Moscova, chiar în Siberia. Prăbușirea comunismului a însemnat și pierderea piețelor pentru micul întreprinzător. Colhozul oferea leafă și pensie, iar restul se putea fura.

Ce se mai poate face?

În 1993, l-am întrebat pe un distins deputat de ce trebuie să semnăm tratatul cu Ucraina și să îmbrăcăm "în doliu frumoasa Bucovină", cum spunea Eminescu. "Singura noastră șansă rămâne NATO. Așa putem realiza reîntregirea națională." "Bine, dar nimeni din Occident nu ne pretinde să semnăm un document care ar angaja grav destinul națiunii române", am insistat eu. "Aici greșiți. A venit recent la București domnul Ames, trimis special al președintelui american, și el ne-a spus direct: semnați tratatul cu Ucraina dacă vreți să intrați în NATO!" N-am mai zis nimic: aveam deja o senzație de lehamite și de absurd. Peste un an, Aldrich Ames era arestat de FBI fiindcă activa ca agent KGB/SVR. Între timp, Adrian Severin nu mai obosește afirmând că acest tratat este o mare realizare pentru România.

OSCE este un fel de club la dispoziția Moscovei. După războiul din 1992, România făcea parte din structura cvadripartită, care trebuia să pacifice Transnistria, alături de Rusia, Ucraina și "Republica Moldova". Era ministru de Externe Adrian Năstase. Rusia ne-a exclus din acest cadru și relațiile noastre cu Moscova s-au redus la importul de

gaze şi petrol.

S-a creat o situaţie complet nouă, dar previzibilă: noi intrăm în NATO şi în Uniunea Europeană şi, pe termen lung, e bine că se întâmplă aşa, lăudat fie numele lui Bin Laden! Vom plăti din greu acest bilet de trecere. Ce fac rudele sărace? Nu ne mai interesează! Noi avem alt traseu.

Se poate însă demonstra că este o inepţie să gândim astfel. "Cât dau românii din afară pentru realizarea unui obiectiv, atât pune şi guvernul de la Bucureşti, a spus Adrian Năstase. Aveam această experienţă cu românii de la Viena şi acum au biserica lor." Este excelentă forma de cointeresare, dar nu putem proceda la fel cu românii din Transnistria, din Herţa sau din nordul Bucovinei. Românii de-acolo sunt autohtoni şi trăiesc într-un mediu ostil, deci trebuie ajutaţi prin toate mijloacele conforme cu legislaţia europeană în domeniu.

In primul rând, nu avem căderea morală să ne supărăm pe "fiul risipitor". Dimpotrivă. În al doilea rând, nu trebuie semnat tratatul politic cu "Republica Molotov", aşa cum a procedat Petre Roman în Vinerea Mare din 1999. Nu este de conceput ca România să semneze tratate cu provinciile sale istorice. Dacă vom semna totuşi acest document, angajăm definitiv şi grav destinul naţiunii.

România este ţara cu cea mai puternică minoritate proprie în jurul frontierele din toată Europa. Îi depăşim chiar şi pe germani. Aşchile dacilor se recunosc până departe în Slovacia, Ungaria, Ucraina, Bulgaria, Grecia, Macedonia, Serbia. Este în interesul statului român să-i re-adopte pe românii din jur: ei pot deveni "punte", după limbajul convenţional, dar şi pârghie reală în viitoarea Europă unită, aşa cum o elaborează unii.

Prin urmare, trebuie să cerem gânditorilor de la Bruxelles şi de la Strasbourg doar atât:

- recunoaşterea minorităţilor noastre în statele din jur (moldoveni, bucovineni, vlahi, machidoni, armâni, meglenoromâni, istroromâni - toţi sunt români "şi punctum!", după cum spunea Eminescu);
- aplicarea legislaţiei europene în domeniul minorităţilor, aşa cum o aplică România, cea mai permisivă ţară din lume din acest punct de vedere;
- menţinerea şi dezvoltarea spiritualităţii româneşti în toate statele unde există minorităţi româneşti indigene, în conformitate cu aceeaşi legislaţie europeană.
- insistarea, pe toate căile, pentru ca intrarea noastră în Uniunea Europeană şi în NATO să nu însemne ridicarea unei noi cortine de fier pe Prut.

Pentru aceste lucruri simple trebuie totuşi să ne batem, fiindcă avem un patrimoniu spiritual fără egal în toată Europa.

Pe urmele ROMÂNILOR din Balcani (2)

Dragoş CURESCU

Pe lîngă numeroasele naţii care trăiesc în Peninsula Balcanică, de la greci, bulgari, sîrbi, croaţi, turci şi albanezi, în oraşe, orăşele, tîrguri şi comune, sate şi cătune, se întîlnesc şi macedoromânii, aromânii sau armânii.

În Macedonia, Bulgaria, Albania ori Grecia popoarele valahice ale macedoromânilor sunt împărţite în mai multe ramuri:

GRAMOŞTENII, popor de păstori, meşteşugari, buni comercianţi şi conducători de caravane în toată Peninsula Balcanică, asigurau transporturile civile şi militare atît în timpul lui Alexandru cel Mare cît şi al Imperiului Roman şi al celui Bizantin. Satele, comunele şi oraşele lor erau stabile, bine consolidate, toate casele fiind zidite din piatră. Amintim oraşele: Niausta, Servia, Hrupistea, Nijopole, Negovan, Sealistea, etc.; comunele Gramosta, Nicolita, Comanic, Vlaha, Fetita, Marcoveni etc., sub conducerea unor celnici păstrători cu sfinţenie a legilor străbune.

FARSEROŢII, sau frasaroţii, din munţii, văile şi cîmpiile Tesaliei, Pindului şi Epirului, erau consideraţi "sarea Macedoniei", fiind ageri, vioi, deştepţi, cu sentimente religioase, păstrători ai unor tradiţii ancestrale.

Erau cei mai buni păstori şi meşteşugari în prelucrarea produselor legate de oierit: prelucrare laptelui, prelucrarea lînii, a pieilor etc. Folosind transhumanţa, în oierit, din antichitate, străinii i-au catalogat "migratori", ei în realitate fiind de mii de ani sedentari în tîrgurile, satele şi comunele lor ca: Furca, Ternova, Plasa, Magarova, Gheorcea, Veria, Sehia etc. Iarna părăseau munţii şi se răspîndeau pe cîmpiile Tesaliei, Epirului şi Albaniei şi pe coastele Adriaticei.

ARNAUCHENII, arnăuţi sau albanovlahi, numiţi de greci arvantovlahi, trăiau pe o suprafaţă foarte mare în Albania. Ei erau agricultori, crescători de vite, meştesugari, buni comercianţi şi industriaşi, meseriaşi, meşteri lucrători de filigrane de argint şi aurărie, fabricanţi de arme etc. Pe coastele Adriaticii arnăuţii se găseau în număr mare, împreună cu albanezi, în oraşele şi porturile: Scutari, Pristena, Alessia, Duratiu, Tirana, Kavaia, Valana, Berat etc.

VASCOPOLENII (Moscopolenii) numiţi aşa după numele marelui şi puternicului centru economic şi cultural Moscopole (Albania), reprezintă stratul cult al poporului macedoroman. Este ramura care a trăit şi trăieşte în toată Peninsula Balcanică şi în diaspora. În Voscopole, Scorpia, Karita, Gopes, Molovistea, Monastir, Crusova, Terova, Magarova, Velasa, Ohrida, voscopolenii erau buni comercianţi, vestiţi arhitecţi, industriaşi de talent, buni profesori, oameni luminaţi, cu virtuţi alese ca întregul popor macedoromân.

OLIMPIANII macedoromânii care trăiau pe plaiurile munţilor Olimp şi vecinătatea lor. Oraşul cel mai important este Salonic. Alte oraşe importante: Vlaho-Livadan (Livadia), Fieri, Veria, Pretari, Ciuricani, etc. Ocupaţii: comerţul, industria casnică, ţesătoria, păstoria, lemnăria, păduritul, cărbunari, extragerea sării.

EPIRAŢII, macedoromânii din Epir şi din munţii Pindului, trăiau în ţinuturile lor istorice, în oraşe, tîrguri, comune şi sate ca: Ianina, Metzova, Crania, Seracu, Mărgăriţi, Perga, Floru, Cernesti, Samarina, Vavusa (Baleasa) , Cuci, Rizu, Perivoli şi multe altele. Erau întreprinzători la toate, în industrie, în prelucrarea produselor aparţinînd păstoritului, etc.

Acestea sunt ramurile mari ale poporului macedoarmân. Alte ramuri sînt în munţii Rhodapi, macedoromânii rhodopeni, cei din Tracia, din sud-vestul Bulgariei, cei dintre Priserena, Pristina, Novibazar şi Peci etc.

În jurul oraşului Ninta, în regiunea Meglen din nordul Greciei, pe cursul mijlociu al Vardarului, trăiesc megleno-românii, numiti şi vlasi. Dintre localităţi menţionăm: Cupa, Liumnita, Birislav, Lundzini, Griva, Tarnacea etc. În opt sate din Peninsula Istria (Croaţia) locuiesc un număr redus de istroromani, vorbitori care-şi mai spun şi vlasi sau rumâni.

Dacă aria de cuprindere geografica a scoborîtorilor neamurilor traco-getice şi mai apoi dacoromane de la nord de Dunare, iar mai tarziu în întreaga Peninsulă Balcanică, este destul de bine definită, nu acelaşi lucru se poate spune despre numărul românilor sud-dunăreni.

Pe parcursul secolelor al XIX-lea şi XX, asupra popoarelor din estul şi sud-estul Europei, erau aţintite tentaculele expansioniste ale unor imperii, în umbra cărora acţionau forţe subterane, obscure care urmăreau asuprirea şi exploatarea popoarelor băştinaşe şi împiedicarea lor în lupta pentru afirmarea naţională.

Pentru a putea justifica pretenţiile teritoriale şi etnice, forţele malefice acţionau direct, violent ca şi cum ar fi fost un drept legal desnaţionalizarea unor popoare autohtone pe teritoriile lor. Autohtonii au fost transformaţi în migratori, iar populaţiile migratoare automat au devenit băştinaşe.

Fie că-şi spun români, vlahi, timoceni, macedo-români, istroromâni, aceştia nu au contestat şi nu contestă dreptul oricărui popor din regiunea Balcanilor, de a-şi vorbi graiul propriu. Din păcate, multora dintre ei le este încălcat dreptul elementar şi sacru de-a vorbi în limba neamului lor strămosesc. Românilor li s-au grecizat, sîrbizat , bulgarizat, albanizat numele.

În localităţile în care trăiesc fie exclusiv, fie alături de alte neamuri au funcţionat şcoli româneşti, învăţământ elementar cît şi secundar. Au funcţionat aici, de asemenea biserici româneşti, în care slujba religioasă se făcea în limba română şi în grai aromân.

În prezent, în unele state din Balcani se duce o politică continuă de deznaţionalizare a românilor, prin desfiinţarea şcolilor cu limba de predare româna, slujbele în biserici nu se mai oficiază în limba strămoşească, românii n-au dreptul de exprimare în limba maternă.

Ca urmare a unei politici de asimilare forţată, în momentul de faţă nu putem şti precis cîţi români mai trăiesc în ţările din Balcani.

Cu toate că sunt ţări mici, pentru guvernanţii din statele sud-dunărene, este cu neputinţă să ascundă mulţimea de români care vieţuiesc în aceste ţări.

După prăbuşirea sistemului comunist totalitar din Europa de Răsărit a început să răsară soarele şi pentru numeroasa diasporă românească, împrăştiată pe acest teritoriu de la sud de Dunăre. Au început să apară una după alta societăţi şi asociaţii româneşti ("Mişcarea Valachilor şi Românilor din Iugoslavia", "Comunitatea Românilor din Iugoslavia", "Asociaţia Valahilor din Bulgaria", "Liga armânilor din Macedonia"), care militează pentru dobândirea anumitor drepturi şi libertăţi pentru toţi românii din ţările lor, recunoaşterea identităţii lor naţionale în fiecare ţară, să aibă legături cu românii din România şi cu toţi românii din diaspora.

România, prin politicienii ei, prin oamenii de cultură, prin oamenii de ştiinţă, prin toţi cărturarii şi nu în ultimul rînd, prin toţi cei care simt româneste, trebuie să-şi intensifice toate eforturile, folosind multiple mijloace, de a sprijini şi de a intra în contacte cît mai diferite cu milioanele de fii, care, din diverse motive, sînt în afara hotarelor ţării-mamă. Cum românii din diaspora nu trebuie să uite că, mai întîi sînt români.

Zbor deasupra unui cuib de... ȘOIMI !

Răzvan CODRESCU

Misteriosul Codex Rohonczi (numit astfel după localitatea în care a fost păstrat pînă în 1907), al cărui original se găsește în arhivele Academiei de științe a Ungariei, incitase mai multe generații de filologi și istorici, care l-au cercetat atent, de pe la 1838 pînă spre 1970, fără a-l putea descifra. Ceea ce se putuse stabili cu certitudine fusese că hîrtia manuscrisului datează din prima jumătate a secolului al XVI-lea și este de origine italiană, iar straniul alfabet folosit cuprinde un număr deconcertant de semne (cam de zece ori mai mare decît totalul literelor existente în vreun alfabet cunoscut).

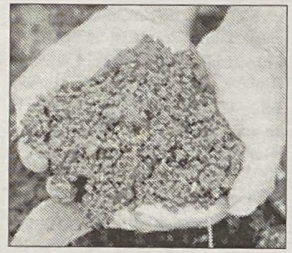

Pe la începutul anilor '80, obținîndu-se oficial o copie integrală a codex-ului respectiv, aceasta este încredințată spre studiu cercetătoarei Viorica Enăchiuc, care a decretat încă din faza preliminară descifrării (fapt el însuși suspect, semănînd nu atît cu stabilirea unor "ipoteze de lucru", cît mai degrabă cu elaborarea oarecum aprioricâ a unui set de idei fixe, sub care s-a desfășurat apoi întreaga cercetare, la modul procustian) că ar fi vorba de un corpus de texte redactate inițial spre sfîrșitul secolului al XI-lea și în prima jumătate secolului al XII-lea, "într-o limbă latină vulgară (dacoromână), cu caractere moștenite de la daci". Lăsînd la o parte (pentru că se poate discuta) faptul că noțiunea de "latină vulgară" denumește mai degrabă ultima fază istorică a limbii latine vii, sau aspectul popular al acestei limbi, iar nu ansamblul pestriț al limbilor neolatine din stadiul lor preliterar (limba Jurămintelor de la Strasbourg, bunăoară, nu e "latină vulgară", ci "franceză veche", nu e varietate dialectală a latinei tîrzii, ci deja o altă limbă din marea familie a limbilor romanice), nu-ți trebuie mari competențe sau acuități lingvistice ca să vezi că limba "descifrată" și "translițerată" latinește de cercetătoarea română (după două decenii de eforturi cvasimaniacale) nu prea seamănă nici cu latina clasică, nici cu latina medievală, nici cu ceea ce se știe îndeobște despre latina populară, nici cu română veche, nici cu vreo altă limbă neolatină cunoscută, iar "latinitatea" lexicului ei, ce se vrea atestată de așa-numitul "Vocabular comparat" de la sfîrșitul lucrării, este una extrem de chinuită, violentînd capricios legile fonetice ale trecerii de la latină la limbile romanice, sub sugestia unor analogii forțate și adeseori naïve, aflîndu-și unicul temei în fantezia autoarei (altminteri prolifică și nu lipsită de erudiție, cum fusese cazul pe vremuri, mutatis mutandis, și cu delirurile sublime ale unui Nicolae Densușianu din Dacia preistorică, sau, mai aproape de noi, ale unui Vasile Lovinescu - alias Geticus - din Dacia hiperboree). Nici nu e de mirare că autoarea, marginalizată de lumea academică, și-a tipărit lucrarea la o editură de tot obscură și și-a găsit audiență mai ales printre protocroniști și tracomani, rezultatele finale ale cercetării sale - "Descifrarea Codexului Rohoncz" - fiind prezentate "în cadrul celui de al II-lea Congres Internațional de Dacologie - Burebista, 2001, organizat la București și Orăștie în perioada 15-18 august 2001, sub egida Societății - ține-ți-vă bine! - "Dacia Revival International Society of New York", sub președinția domnului Napoleon Săvescu, doctor în medicină și istorie", unde a și fost premiată. Asistența trebuie să fi gustat enorm nu atît "latinitatea" acestei străromâne sui generis, cît presupusa origine dacică a greoiului alfabet utilizat în codice , fără să se mai sinchisească de faptul cu totul straniu (ca să nu spun imposibil) ca o limbă care posedă un asemenea sistem de scriere să nu mai lase nici o altă urmă! Cum straniu e și faptul că tocmai dacii/geții, despre care s-a spus că, asemeni majorității tracilor, trebuie să fi cunoscut interdicția rituală a scrisului (atestat tîrziu și numai în "relațiile diplomatice"), să fi inventat și perpetuat timp de mai bine de un mileniu un alfabet atît de complicat, rezistînd pînă tîrziu concurenței alfabetelor latin, grec și chiar glagolitic! Să fi fost vorba de un sistem de scriere secret sau chiar inițiatic, destinat unei minorități păstrătoare a tradiției precreștine, încă vii chiar în zorii celui de-al doilea mileniu? O astfel de ipoteză, nesprijinită de nici un alt document anterior, contemporan sau posterior, ține însă mai mult de orizontul ficțiunii (gen Creanga de aur a lui Mihail Sadoveanu) decît de cel al științei, oricît de larg am concepe-o pe aceasta din urmă.

Și dacă am admite că cercetătoarea, chiar înșelîndu-se asupra identității limbii respective (de ce, la urma urmelor, n-ar fi chiar geto-daca în care stihuise și Ovidiu?!) sau asupra originii alfabetului aferent (cel mai eteroclit din cîte a cunoscut istoria), a găsit totuși cheia descifrării celor patru "cărți" ale manuscrisului, rămînem destul de dezamăgiți de incoherența unor segmente întregi , de elementaritatea belicoasă și de monotonia aproape acefală a textelor "arhivate în cancelaria statului blak" , pe care autoarea ni le prezintă astfel (p. XIII): "Cugetările, proverbele și îndemnurile pline de înțelepciune din textele Codexului sînt expresii ale folclorului și ale filosofiei vechilor daci. Textele cărților I, II și IV sînt semnate de mitropoliții blaki Sova Trasiu, Niles și respectiv Timarion. Cartea a III-a reprezintă textele unor cuvîntări, solii și alianțe, proverbe și cunoștințe astronomice și muzicale..."

Nici pomeneală de spiritul bisericos al voievozilor de mai tîrziu, nici de spiritualitatea ortodoxă a vlădicilor: iată, așadar, o insulă de dacitate în plin Ev Mediu bizantin, un stat geto-blak aliat cu puterile creștine ale vremii, dar în care mitropoliții nu propovăduiesc pacea evanghelică, ci patosul războinic, hrăniți nu de moștenirea lui Hristos și a Apostolilor, ci de moștenirea lui Zalmoxis și a lui Deceneu! "Luptați", "loviți", "zdrobiți", "biruiți", "tăiați", "radeți", "brăzdați" sau "secerați" dușmanii (pecenegi, cumani, unguri "mlăștinoși", "șobolanii" de uzi, "oamenii galbeni" în speță) sînt îndemnurile care se repetă obsesiv în tot codicele, în lungi șarje retorice (punctate interjecțional: a!, ao!), restul fiind neesențial. Tinerii sînt crescuți în mistica războiului și numiți "șoimi" ai patriei (Ceaușescu ar fi jubilat!); os de tarabostes (pileati), ei țin la mare preț căciula (semn distinctiv al maturității războinice), pe care sînt îndemnați să se jure a fi necruțători în luptă, binemeritîndu-și astfel renumele de "căciulari". Simptomatic și reprezentativ pentru întregul codice (în tălmăcirea propusă de d-na Enăchiuc) este așa-numitul "Cîntec de luptă al blakilor" (Cartea a III-a, LX, 1): "Lovind, biruiești; strigați în apărare! / Strigați unirea cu însuflețire! Uniți lo- / viți pe uzi! Astfel, mergînd cu Vlad, mergeți să / biruiți! Conducătorul blakilor, Vlad, să lovească biruitor!" (în limba lor "vulgară", pe care au pierit fără urmă prin secolul al XII-ea, "șoimii" cîntau așa: IKEN NECIS UR RAVENTIS SUOAR / RAVENTIS NEOD DALÝ UNIS URE- / TI UZI SI IR A VLAD IU NECA- / TI GER BLAC VLAD URA NEC).

Rămîn multe de explicat în volumul ce ar urma să complinească ediția. Aparenta coerență internă de ansamblu a demersului d-nei Enăchiuc nu trebuie să înșele o recepție mai puțin avizată: adeseori nebunia însăși este perfect coherentă în sistemul ei de referință. Precedentele protocroniste din cultura română a ultimilor două sute de ani, de la romanomania delirantă a școlii latiniste pînă la tracomania analfabetă a lui Iosif Constantin Drăgan, sau pînă la protocronismul ortodoxizant al unui Mihail Diaconescu (pe care-l reîntîlnim și ca entuziast prefațator al lucrării d-nei Enăchiuc), oferă destule exemple în acest sens. Pînă la scontatul volum explicativ (și pînă la schițarea unei reacții publice din partea specialiștilor intrați în hibernare), acest prim volum nu pare să reziste decît prin fotocopia straniului document original.

În fața unei asemenea provocări, de ce tac instanțele noastre academice? Dacă totul reprezintă o uriașă mistificare, cu sau fără voie, de ce nu este avertizat publicul larg, măcar cu un minimum de contra-argumente autorizate? Iar dacă nu este o mistificare și dacă în toată această ofertă există un sîmbure de adevăr, atunci de ce nu se arată gradul ei de importanță, fiind la mijloc o miză care privește deopotrivă istoria limbii, istoria literaturii și istoria generală a românilor? Oare forurile universitare și academice nu mai au nici o răspundere deontologică și morală în societatea românească? Întrucît demersul, înainte de a putea fi evaluat istoriografic, stă sau pică sub aspect lingvistic, ce așteaptă pentru a se pronunța cei ce au competența și datoria să o facă? Sau e cumva îndreptățită asertiunea că lingvistica românească a murit maian cu regretatul Iancu Fischer?

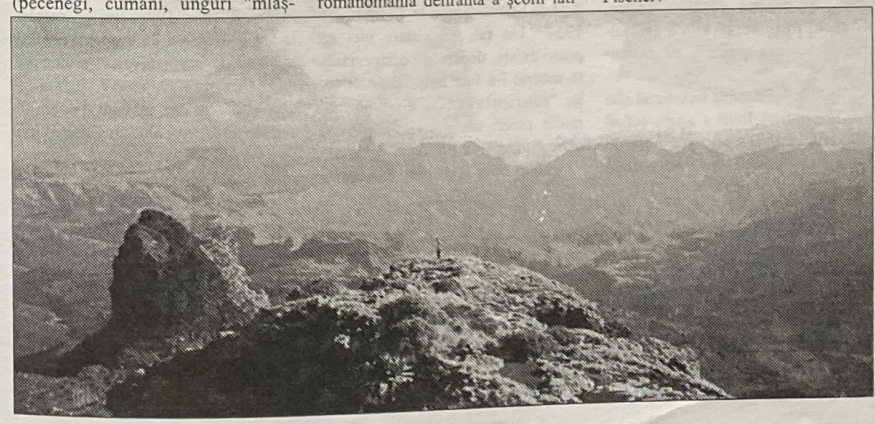

Un personaj istoric mult discutat, dar puțin cunoscut:

Mitropolitul Visarion Puiu

Adrian Nicolae PETCU

După 1990, discursul militant greco-catolic a obișnuit peisajul istoriografic românesc cu diferite acuze la adresa Bisericii Ortodoxe Române din timpul regimului comunist. De fapt, ca o continuare a discursului propagandistic greco-catolic din exil. Un caz mult discutat, dar puțin cunoscut este cel al Mitropolitului Visarion Puiu considerat de cei prea înfierbântați de scrisul istoric ca un "ecumenist autentic".

Ne vom susține afirmația abordînd două apariții în presa românească pe această temă. Este cazul unui articol al părintelui Augustin Silvestru Prunduș, semnatarul materialului "Ecumenism autentic", apărut în "Vestitorul", august 2001, periodic al Eparhiei Unite de Oradea. Aici, distinsul părinte face o serie de asocieri de evenimente istorice distincte în timp. De exemplu: "Mitropolitul (Puiu) a fost obligat să-și ceară pensionarea din cauza intrigilor, calomniilor și uneltirilor, Sfântul Sinod numindu-l Conducătorul Misiunii Ortodoxe Române din Transnistria. Aici l-a întâlnit pe mitropolitul Nicolae Bălan, de culoare verde legionară, plecat în misiune ca să binecuvânteze bisericile spurcate de comuniști...".

Părintele Prunduș trebuie să știe că Mitropolitul Puiu a ajuns șef al Misiunii din Transnistria abia în 1942, la peste doi ani după retragerea de pe scaunul Bucovinei, nu imediat așa cum foarte ușor și greșit se poate înțelege. Mai mult, când Mitropolitul Visarion a ajuns la Odesa, Mitropolitul Nicolae al Ardealului nu mai vizita Transnistria, deoarece o făcuse în toamna lui 1941, deci cu un an înainte .

În continuare părintele Prunduș scrie "adevărate file de istorie", susținând că în vara lui 1944 Mitropolitul Visarion, surprins de noua situație politică "ia hotărârea să nu mai revină în țară, sub dominația comunistă, ca să se transforme în luptător pentru biserică și popor". Pentru aceasta Dumitru Stavarache, autorul unui recent volum de documente despre Mitropolitul Puiu arată cum și înainte de acest moment, Mitropolitul Visarion Puiu a fost un "luptător pentru biserică și popor" , deci nu nu trebuia să devină. Pe de altă parte, rămânerea lui în Occident se datorează, precum ne arată documentele de arhivă, schimbării politice a României față de Germania . Mai mult, spre sfârșitul anilor '50 arhiereul nostru chiar dorea reîntoarcerea în țară.

Nu în ultimul rând, părintele Prunduș dorește să ne convingă cu ceea ce puterea comunistă urmărea în anul 1950 și anume că Mitropolitul Visarion a dorit "unirea ortodoxiei cu catolicismul" (de reținut ordinea termenilor), încă din 1925. De unde puterea comunistă i-a dat "sentința de condamnare la moarte **însoțită** (subl. ns.) de caterisirea dată de Sfântul Sinod în 28 februarie 1950". Un fals mai mare nici că poate exista, deoarece condamnarea la moarte i-a fost hotărâtă în 1946, iar "caterisirea" în 1950, după mai multe cereri ale puterii comuniste către conducerea BOR.

Ideea că ar fi susținut "unirea" a pornit de la o afirmație lansată în epocă, care pornea de la un articol din ziarul unit "Unirea", 1925, nr. 25, p. 1, în care apărea o declarație a Mitropolitului Visarion - care era contra înființării instituției Patriarhiei la conducerea BOR - preluată cu un alt înțeles. Pentru aceasta trebuie remarcat faptul că activitatea sa, de până la plecarea din țară, nu a determinat nimic care să susțină o poziție antiortodoxă și împotriva BOR, ci dimpotrivă a participat la misiunea Bisericii Ortodoxe Române, atât din punct de vedere social, cât mai ales spiritual. De fapt, atunci episcopul Visarion spunea: "Pentru zilele noastre un patriarh trebuie să reprezinte culmea organizării administrative a unei Biserici pe temelia unei Biserici solid organizate" . Deci contraargumentele sale se bazau pe situația în care se afla BOR și nicidecum pe o simpatie specială pentru Biserica Catolică. Poate, decât, la disciplina de care aceasta dădea dovadă atunci când se afla la abația Maguzzano. Un argument în sprijinul afirmației noastre este pasajul din scrisoarea Mitropolitului Visarion Puiu al Bucovinei către Nicolae Iorga, din data de 20 aprilie 1939, în care acesta spunea, printre altele: "Reîntregirea bisericească a neamului românesc prin readucerea la matcă a celor uniți" .

În plus, Mitropolitul Visarion Puiu aducea la Odesa, de Duminica Ortodoxiei a anului 1943 (de reținut semnificația zilei), prin săvârșirea Sfintei Taine a Botezului un catolic la ortodoxie. Iată un moment revelator pentru "ecumenismul" și dorința de "unire" a sa.

Al doilea caz, pe care îl avem în vedere este articolul domnului Ion Zubașcu, intitulat "Statura uriașă a mitropolitului Visarion Puiu" ("România Liberă", nr. 3855, 21 noiembrie 2002, Supliment, p. II).

Dincolo de limbajul veninos la adresa actualei conduceri a Bisericii Ortodoxe Române, dl Zubașcu face o serie de afirmații total gratuite, nesusținute istoric. Printre altele, susține că "patriarhul Justinian Marina, cel care l-a caterisit pe mitropolitul Visarion Puiu, a distrus temeliile bune ale Bisericii, punându-le în slujba puterii atee venite de la Moscova". Dl Zubașcu ar trebui să cunoască numai contribuția pe care patriarhul Justinian Marina a adus-o, să spunem în plan legislativ-bisericesc. Necesitate pe care de altfel arhiereul Visarion Puiu o invoca mereu în perioada interbelică în nenumăratele sale scrieri. Iar în ceea ce privește "caterisirea" care i-a declarat-o Mitropolitului aflat în străinătate, putem spune că este discutabilă și necesită o cercetare istorico-teologică atentă. Poate altă dată ne vom opri acestui fapt.

Dl. Zubașcu ar trebui să mai știe că nu numai Visarion Puiu a prezis "cu clarviziunea unui profet biblic perisabilitatea unui sistem politic satanic bazat pe distrugerea valorilor umane", ci chiar și PF Justinan Marina - "patriarhul roșu", sintagmă atât de mult prețuită în istoriografia greco-catolică -, pe care îl vede în cele mai negre culori. Ne referim la nota informativă din data de 6 februarie 1949, unde sursa redă următoare afirmație pe care ar fi făcut-o Patriarhul Justinian: "Peste 50 de ani, dacă se va mai vorbi despre Karl Marx, se va vorbi numai despre un filozof oarecare, ale cărui învățături nu au avut rezultate practice durabile" .

În încheiere, opinăm că astfel de chestiuni de istorie bisericească, mai ales cele din timpul regimului comunist, necesită o privire atentă, atât asupra faptelor istorice, cât mai ales asupra încărcăturii teologice.

Nu se poate scrie istorie eclesiastică pe o simplă constatare, prin folosirea unor documente într-un mod superficial, fără o analiză istorico-teologică, dar folosind un limbaj pompos, de cele mai multe ori tributar unor tendințe politice.

Aceia dintre dumneavoatră care doresc să-și completeze colecția revistei *Rost* cu toate numerele apărute ne pot scrie la adresa: Nicu Butnaru, Aleea Potaisa nr.2, bl.M4, sc. A, ap. 32, sector 6, București.

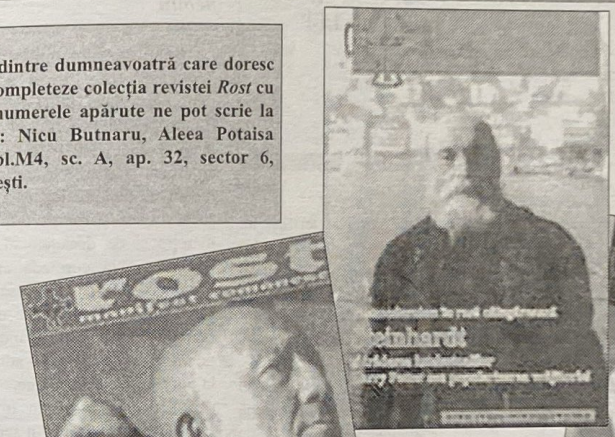

Nr. 1, dedicat lui Nicolae Steinhardt

Nr. 2, dedicat lui Mircea Eliade

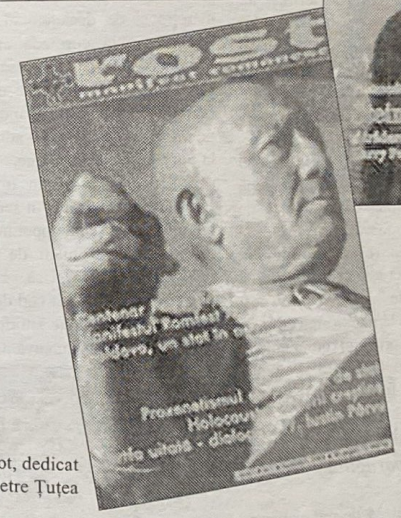

Nr. pilot, dedicat lui Petre Țuțea

Din sumarul numărului 4

repere: "Mitul Eminescu"
dosar: Elita autentică și elita de hîrtie
esențial: Despre etică în școala românească
creștinul: Dialog cu Părintele Arsenie Papacioc despre familie
cealaltă Românie: Aromânii - frații uitați la sud de Dunăre
la rost: Laboratorul penibil: Big Brother

Începînd cu numărul 4, inaugurăm rubrica de răspunsuri la scrisori.

Semnale EDITORIALE

***

Nostalgia Europei

Nostalgia Europei, a Europei eterne, este un mugur, abia bănuit, care stă să dea în floare numai în sufletele aristocrate. De aceea vor fi ales editorii Cristian Bădiliță și Tudorel Urian titlul *Nostalgia Europei* pentru un volum în onoarea lui Alexandru Paleologu - spirit nobil prin excelență.

Cartea, apărută de curând la Editura Polirom, vorbește despre tradiție, credința în Dumnezeu, cultură, monarhie și, evident, despre Europa. *Nostalgia Europei* se compune din dialoguri cu Alexandru Paleologu, Virgil Neamoianu, Nicolae Manolescu, Neagu Djuvara,

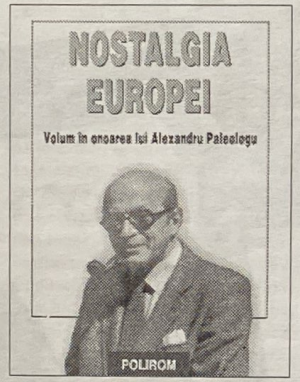

Mihail Șora, Alexandru George și din eseuri semnate, printre alții, de Andrei Pleșu, Cristian Bădiliță, Toader Paleologu, H.-R. Patapievici. Nu în cele din urmă, conține 127 de vorbe memorabile ale celui omagiat.

Theodor Codreanu
Eminescu-martor al Adevărului

Volumul, apărut la Editura Scara în acest an, este o versiune substanțial modificată a primei părți din Dubla sacrificare a lui Eminescu (1997, 1999). Demersul autorului este îndreptat nu doar asupra faptului biografic, ci vizează mai ales sensul

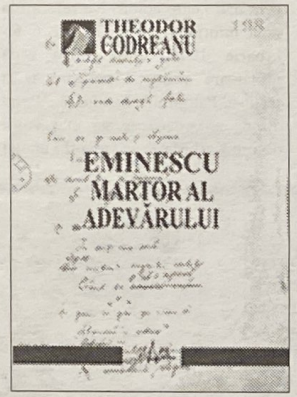

onotologic al "jertfei și jertfirii lui Eminescu". Potrivit lui Theodor Codreanu, "Cartea se vrea o sinteză cvasidefintivă asupra destinului eminescian marcat de geniul publicistului care implică existența de model exemplar, fără de care cultura și civilizația unui popor s-ar nărui. După atâtea decenii de comunism și după prăbușirea morală și economică de după 1989, Eminescu rămâne steaua călăuzitoare în regăsirea drumului salvator. Acesta este sensul jertfei și jertfirii lui, de care poetul a fost conștient până lă intoxicarea cu mercur, care i-a pricinuit nu numai o infernală suferință psihică și morală, dar și moartea fizică".

Ciprian Chirvasiu
Ateliere în paragină

Subintitulat 24 de ore și miezul nopții cu Aureliu Titu Dumitrescu, noul volum al lui Ciprian Chirvasiu, apărut la Editura Cartea de Suflet (2002), se fundează pe răspunsul la întrebarea: cum poate marca o carte ireversibil destinul unui creator ? Interlocutorul autorului este discipolul lui Nichita Stănescu. Cu puțină vreme înainte de a pleca la cele veșnice, Nichita Stănescu încheia, alături de A.T. Dumitrescu, publicarea în Suplimentul Literar Artistic al Scînteii Tineretului a foiletonului-confesiune Antimetafizica. Responsabilitatea și nimbul gloriei de a fi pus cartea între coperți i-au revenit tânărului ucenic Aurelian Titu Dumitrescu.

În *Ateliere în paragină*, discipolul de odinioară răspunde de pe poziția maestrului la întrebările care se nasc din slujirea principiilor Școlii de poezie de la București, visată de Nichita.

Ilie Vlad Sturza
Pribeag printr-un secol nebun

Subtitlul volumului, *De la Legiunea Arhanghelul Mihail la Legiunea Străină* (Ed. Vremea, București, 2002), redă în bună parte ineditul unei vieți în care un tânăr aristocrat român, crescut în înaltul mediu al diplomației, se regăsește, succesiv, ca participant la anii de măreție și de decădere al mișcării legionare, "la curciada anticomunistă" de pe frontul de Răsărit, iar în cele din urmă ca fugar din calea comunismului, cutreierând Europa pe jos, până ce soarta l-a adus să bată la porțile Legiunii Străine.

"De câte ori l-am întâlnit pe Prințul Sturdza, am avut sentimentul reconfortant al contemporaneității cu ultimii boieri români de altădată, capabili să reziste și să se impună, respectând un anumit cod de onoare, în orice circumstanțe istorice", scrie Mihai Ghyka într-un cuvânt înainte.

Romfest XXI Consiliul Director:

București
Secretar general,
ing. Nicu Butnaru,
e-mail: romfest@romfest.org
tel: 0723.504.807
tel/fax: 021.778.53.61

Șefi ai filialelor Romfest XXI

Iași
prof. drd. Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel:0740 132 215

Bacău
col. (r) Cozma Lucinschi
e-mail: bacau@romfest.org
tel: 0234. 180.180

Galați
prof. drd. Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel: 0721.412.360

Brașov
jr. Dragoș Gladcă
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0744.153.388

Timiș
dr. Nicolae Colțoiu
e-mail: timis@romfest.org
tel: 0744.526.671

Reprezentanți teritoriali ai Romfest XXI

Neamț
Claudiu Ungureanu
e-mail: neamt@romfest.org
tel: 0745.771.897

Vaslui
prof. Virgil Lupu
e-mail: vaslui@romfest.org
tel: 035.42.41.52

Sibiu
Marius Săraru
e-mail: sibiu@romfest.org
tel: 0269.237.387

Cluj
jr. Florin Chiver
e-mail: cluj@romfest.org
tel: 0723.059.992

Semnul organizației

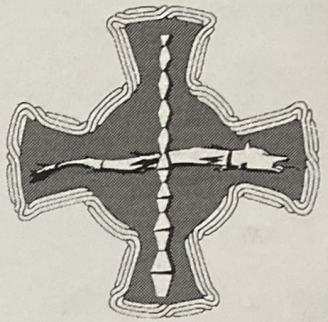

Asociația Romfest XXI are ca semn distinctiv o cruce închipuită dintr-o frînghie bizantină de culoare aurie, avînd în centru, pe un fond verde, o altă cruce trasată de coloana infinitului și steagul dacic. Crucea înseamnă *jertfă* întru Hristos, frînghia - *dreapta credință*, coloana fără sfîrșit - *devenirea pe verticală a neamului românesc*, iar drapelul dacic arată *originea românilor*. Auriul este *culoarea divinității*, iar verdele este simbolul *renașterii*.

Cum puteți să vă implicați

Iată cum pot să se implice cei care nutresc aceleași idei ca noi:

- Aderând la asociația Romfest XXI.
- Donând bani (lunar sau punctual), obiecte sau consumabile pentru revistă.
- Efectuând expertize în domeniile circumscrise scopului nostru.
- Oferindu-se pentru a face alte servicii organizației.
- Contribuind la o cât mai largă difuzare a revistei ***Rost.***
- Punând un banner al organizației pe site-ul lor pe Internet.
- Vorbind în cât mai multe cercuri despre scopul și acțiunile Romfest XXI.
- Participând la dezbaterile din forumurile de pe pagina noastră pe Internet.

Rost:

cuvânt, rațiune, sens, ordine

În româna veche, *rost* a fost moștenit cu înțelesul de gură, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire și stînd la baza verbului *a rosti*. Pe această linie semnatică au mai apărut derivatele *rostire*, *rostitor* etc. Poate și sub influența grecescului logos, care înseamnă deopotrivă "cuvînt", "rațiune", "știință", dar și "vorbire", "gură", "exprimare", *rost* a evoluat și el spre înțelesul "rațiune", "sens", "tîlc", "noimă", "scop", cu care se folosește astăzi în mod curent. În sensul logic al tîlcuirilor de mai sus a apărut verbul *a rostui* ("a da sens", "a pune ordine"), cu derivata *rostuire, rostuitor* etc.

Creat prin *Rostirea* (Cuvîntul, Verbul) divină, omul este el însuși, spre deosebire de toate celelalte ființe din lumea văzută, făptură *rostitoare* (înzestrată cu grai, cu vorbire, deci și cu gîndire), dar și *rostuitoare* (care are sens superior și poate da sens lucrurilor).

Omul are un *rost* dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-și facă singur alt *rost*, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a-și pierde *rostul* (orice *rost*), de a fi *fără rost* pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului (individual sau comunitar) este de a-l ajuta să-și (re)găsească *rostul*. Tocmai acest obiectiv și l-a propus revista *Rost* la nivelul lumii românești.

rost
manifest românesc

Abonamente

Abonamentele se fac trimițând un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Nicu Butnaru, Aleea Potaisa nr. 2, bl. M4, sc. A, ap. 32, sector 6, București.

Prețul unui abonament: ● 3 luni: 45.000 lei ● 6 luni: 90.000 lei ● 12 luni: 180.000 lei.

Pentru abonații din Europa abonamentul este de 22 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 52 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.

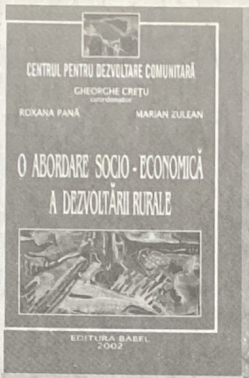

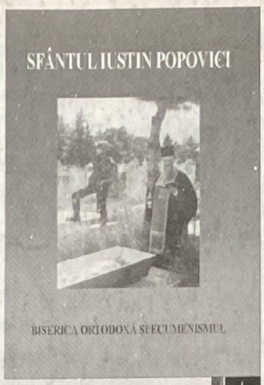

SFÂNTUL IOAN RUSUL
Viața, minunile, Paraclisul, Acatistul și slujba

Arhimandrit Daniil Gouvalis

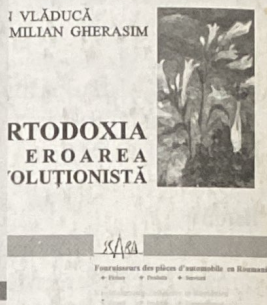

Tipografia DOCUPRINT srl

Telefax:. 0234-188 930, 0744-774 818

e-mail: docuprint@k.ro

- Etichete
- Pliante
- Cărți
- Agende
- Calendare
- Legătorie

ACATIST PENTRU CEI ADORMIȚI

ACATISTUL RUGULUI APRINS AL MAICII DOMNULUI

VISUL ŞI BRÂUL MAICII DOMNULUI

ACATISTUL MAICII DOMNULUI ÎN CINSTEA ICOANEI FĂCĂTOARE DE MINUNI "POTOLEȘTE ÎNTRISTĂRILE NOASTRE"

ACATIST PENTRU ÎMPĂCAREA CELOR ÎNVRĂJBIȚI

ACATISTUL SFÂNTULUI APOSTOL ANDREI

ACATISTUL MAICII DOMNULUI
Bucuria celor necăjiți

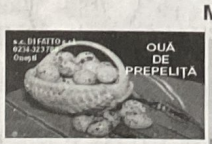
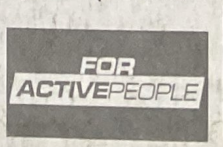
Ofertă sejur 2003